

שְׁעַר אַרְבָּעִים וּשְׁשָׁה

ספור אנשי המדינות ומעלותיהם, וחסרונם וגריעות
מדותיהם.

נאם הימן האזרחי: נסעתי מעדינה, לעילם המדינה.
ובעודי בקצת הימים אהלך ואצעד, והנה ארחת ישמעאלים
באה מגלעד. תקעו בערבה אהליהם, ונמו מהם השמש
צלליהם. ובעוד אני בתוכם אצא ואבוא, והנה חבר הקיני בא
מבוא. ובראותי פניו צהלו פני, ויאירו עיני. אמרתיו לו: שלום
בואך, ומאין מוצאך. אמר: מארץ גלעד ביאתי, ולארץ עילם
מגמתי. אמרתיו: הראית קהלות הקדש כלם, אשר כמערב
ובמצריכ עד ארץ עילם. אמר: לא שנבה קריה אשר בה לא
עברתי, ומדות אנשיה חקרתיו. אמרתיו: הגד נא לי האיצות
אשר עברת עליהם, ומדות החסידים אשר בהם, ומראה
האופנים ומעשיהם, אחרי כן הודיעני עניני הרעים מהם,
באחרונה יסעו לדגליהם. אמר: יודוע תדע כי כל הקהלות אשר
ראיתי תמימים וישרים, ובמעשיהם מאשרים. ועל יראת שמים
עלם, וציל הענוה צלם, אך לא כלם, כי רבים מהם חסידים
במעפלים, וקצתם רעים כמעללים, אלה לחיי עולם, ואלה
לחרפות לדראון עולם. הם נחלקים לשני מוגים, כשני דוראי

תאנים. המובות מובות לאכול ולשבוע, והרעות לא תאכלנה
מרוע. והנה אזכיר לך המובים והרעים, והגבלים והשועים,
למען יהיו מעשה השועים, מדור לדור קבועים, ומעשה הרעים,
ממורה ועד ים ידועים.

ויען משלו ויאמר:

לְבִי בָּעַת בּוֹאֵךְ אֶלְּךָ יִקְרֶךְ כָּל עֵץ
עֲשֵׂה פְרִי אֹתוֹ תַעֲבֹד וְשִׁקְרָךְ.

רַק עֵץ אֲשֶׁר תַּעֲבֹד בְּאַמְרֵי תְּכִי לֹא הוּא
עֵץ מֵאֲכָל אֹתוֹ תִשְׁחִית וְכַרְתָּ.

ויען ויאמר: הגד הקד לי בימי געורי כי ספרד היתה
תאוה לעינים, ואורה כשמש בחצי השמים, ורקח עפרה מור
אפים, מטעם מוגיה כרבש למלקוחים. ואוירה חיי נשמות,
ואדמתה מבהר אדמות. והיא זהר הנפשים, שמתת אלהים
ואנשים. ופרחי גניה ככוכבי השחקים, וארצה תבצלת השרון
שושנת העמקים. ותשאני רוח התשוקה, החשוקה. לרקוע
תלמים, ולקדוע אנשים וימים. והלכתי מדברים, ובקעתי
משברים, ועברתי מעברים. ושמתי לספרד מגמתי, מאדמתי.
וכאשר באתי אליה, וחנתי כגבוליה, שאפתי מור אהלים
מבין אהליה, ומצאתי השכחים מעמים בטוב מעלליה, והלשונות
קצרות ברב מעלליה. ושוטמתי בה מפנה לפנה, וממדינה
למדינה. ועברתי בארצות הישמעאלים, ומשם יצאתי לארצות
הערלים, אשר שם ישכנו הישראלים. ובאתי אל עיר הנסוכה,
היא מליטלה עיר המלוכה, אשר לבושה חן המשרה והמוסר
עדיה, להראות העמים והשרים את יפיה, ששם עלו שבמים

שכמי יה, וכמה מורה יפה-פיה בתוכה תחפיר המאורים, בהוד
 יפיה וצביה, וכמה ח) בית כנסת בה אשר אין יפיה כיפיה,
 ושם כל הנשמה תהלל יה. ובתוכה מורע הקדש קהלה עדי
 הישר תעדה, רבבה כצמת השדה. וממבחר נשיאיה הנשיא
 רבי שלמה בן הנשיא הגדול רבי יוסף בן שושן זכרו לברכה,
 הוא ציץ הנזר, ואבן העזר. ושם רבי אברהם בן שושן הבונה
 בתי מנוחות, לעוברי אהרות, ומנשיאיהם רבי אברהם בן
 אלפכאר בן מרות יקרות, ופעלות מיושרות. ומנשיאי הלויים
 רבי מאיר הלוי [בן מורדוס] אין בתחמה מי יערכנו, רק הוא
 גאה וגאותו-תשפילנו. ורבי יהודה בן שושן יועץ נדיבות, וים
 נדבות. ורבי יצחק בן מאיר בן מגש מקור החכמה והענוה, ובו
 כל מדה נאווה. ומהם רבי יוסף הדיין ים התעודות, ואיש
 המורות. ובן דודו הרופא רבי יעקב [בן מאיר] כולל תחכמות,
 ובעל מדות טובות ונעימות, ומשם נמעתו לקלעת איוב ושם
 הרופא רבי יוסף קסמנטיני איש תבונה, ובעל ישר ואמונה.
 ומשם הלכתי לעיר אלרירה, ושם החכם רבי יוסף בקי בחכמת
 ערבים, והוזה בכוכבים. ושם החזן רבי יוסף בן סיד, שכלו
 לא ימד, אבל דרך המינים למד. ומשם באתי לעיר כרצלונה
 היא עיר הנשיאים, וראשי הקרואים. מהם הנשיא רבי מכיר
 מחפיר הנשיאים במדותיו, ומכלים הנשיאים בנדבותיו. ושם
 היה מושב אדוננו וגאוננו נשיא כל הנשיאים, אשר ממערב ועד
 מזרח בשם קוראים. רבינו ששת עמוד העולם, ויסוד החסידים
 כלם זצ"ל. ושם הנשיא רבי יצחק בן אחיו משורר חוק, ושריר

ח) מלת כמוה עס עס העלם בלשון יחיד צמוכן "gar manche".

צח כמראה הבוק. ושם היה הנשיא הגדול רבי שמואל הלוי
 מקור החכמה, וים המומה. ולו חמשה בנים, כלם חכמים
 ונבונים. ושם הנשיא רבי שאלתיאל דרכו דרך ישרה, ובעל
 ענוה יתרה. ובניו נחמדים, ומעשיהם עליהם מעידים. ושם
 הרופא רבי יהודה ב"ר יצחק מעין המליצות, ובעל מרות
 נמוצות ושם הנשיא רבי יעקב נזר הגדולה, וכתר התהלה.
 אבל מאס הנרבה ומאן לבוא בסודה, וכתב לה ספר כליחות
 ונתן בידה. ולו בני בנים בהם כל מדה חמודה, שלמה יהודה.
 ומשם הלכתי לנרבונה ושם מנשיאי בית דוד הנשיא רבי לוי
 ניר המלכה, ונר המערכה. ומשם באתי לעיר בלקירי, ושם
 היה הנשיא הגדול רבי קלונימוס פאר המלכים, ועשרת הנסיכים.
 והנשיא בן אחותו רבי יהודה רבב ישראל ופרשיו, ושר חמשיו.
 ושם הנשיא המעלה רבי יצחק איש חמודות, ומעין התעודות.
 ושם היה החכם רבי יהודה בר נתנאל היה לו בלשון הקדש
 ממשל ורהב, ובפיהו לשון הזהב, ולו חמשה בנים יסירו שפה
 לנאמנים. הגדול רבי שמואל, מסכל בחכמתו למואל. והשני
 עזרא, בעל שפה בוררה. והשלישי יצחק, מחפיר כשירו כוכבי
 שחק. והרביעי ישעיה, לוקח התבונה לרעיה. והחמישי
 נתנאל, ללכת בדרכי אחיו יואל. ומשם באתי למרשיליה, ושם
 היה הנדיב רבי משה הנשיא נשיא הארץ, ועומד בפרץ. ושם
 הנדיב רבי יעקב פקיד המלך בעל מעשים טובים, ופעלים
 וישובים. ומשם ארתהו דרך ים לארצות מורח, אשר שם כבוד
 ה' זרח. ותתלתם עיר אלכסנדריה, ובה אנשי שכל ותושיה.
 מרבים צדקות, וממלאים ידיים ריקות. ומטוביהם הכהן רבי
 שמחה, מקבל כל ארח בשמחה. ולו בנים הגונים, משכילים
 ונגונים. ושם צובדיה סופר המלך הוא מן הקרואים, אבל הוא

ראש הקרואים. וכו' מדות טובות, ופעולות חשובות. ושם היה רבי הלל הנכבד בבני עמו, ובשער מקומו. רק היה בית נדבתו סגור בלוי פתח, ואם ישאלוהו לפתחו יאמר כי אבד המפתח. ושם החזן רבי צדוק, בהוד קולו ידוש הרים ויזק, ושמו התכונה נזטה כדק. ומשם באתי באניה על פני המים, ועברתי בארץ מצרים. והיא שתי מדינות, הראשונה היא צוען מצרים הנסוכה, ושם כסא המלוכה. ובתוכה יש אחד ואין שני בנדכתו, וענתו וישרו ואמנתו. הוא הדין רבי מנחם בן החסיד רבי יצחק וצ"ל עמוד החסידים, ויסוד הפעלים הנכבדים. ים הנדבה, ובעל נפש רחבה. והעיר השנית בהם, שם הבדלה ואבן השהם. הוא החכם רבי אברהם, בן רבנו משה בן מיימון וצ"ל קטון בניניו, וגדול בעניניו. צעור לימים, מסכל חכמים. ואביו העלה אורו לתועים באפלותם, ולכל בני ישראל היה אור במושבותם. כי ראה המונס למי תורה יצמאו, ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו. ואין מאכל לפי הטף, רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף. וירא כי הנפשות הזמן הכניעין, יקם משה וישיען. והניף כל התלמוד כקמה בכברה, ולקח ממנו הסלת הכרה. והבין לעוסקים בעסקי הזמן, מאכל מזון, בכל ממתק ומשמן, ובני ישראל אכלו את המן. אשר לא ייגעו בו, ולא יתעו בנתיבו. כי הסיר מחבורו, שמות המופרשים, והורישות והדרושים, וההגדות והחדושים, אשר גם הרעיונים משתבשים. עד השיבו כל התלמוד כארה סלולה, והעביר קול בכל הגולה, בואו שערינו בתורה הצרותיו בתהלה. ויהו אחרי מות משה, נוערו כל איש עו וקשה. וכל כסיל פיהו פער, בספרד וצרפת וארץ הצבי ושגער, ויועצו להשיב על חבורו דברים וקיים, ועניינים צגומים וקיים, גפרו גדר גדרן החמומים,

שועלים קטנים מתבלים כרמים. ואלו ידברו בפניו, נגמו כדונג כאש חרוגיו, וברחו מלפניו. כמו המלאים מן הכפירים, או הצפרים מן הגשרים, וצללו כעופרת במימיו האדירים. אבל כל איש בהיותו לבדו יתשב כי אין לו בחכמתו שני, והחלש יאמר גבור אני.

וְהַחֲלֹשׁ בְּעֵת יְהִיָּה בְּבֵיתוֹ
 וְיִגְלֶה כָּל גְּבוּרָתוֹ לְאִשְׁתּוֹ.
 וְעַתָּה אֶל תִּקְרַב וְיִגַּשׁ וְיִקְרַב—
 אֲזִי תִתְגַּל בְּלִמְתּוֹ וּבְשִׁתּוֹ.

ומאציליהם החסיד הנכבד השר הנעלה רבי יוסף בן השר הגדול רבי עובדיה היה אביו מבחר הנסיכים, ואומן בחיק המלכים. והבן אין ערוך אליו, בצדקתו וכשרון טפעליו. ומשם נסעתי אל ירושלים, ונפתחו לי השמים. ואראה מראות אלהים, ויפגעו בי מלאכי אלהים. הם חסידו עליון, הבאים מארץ צרפת לשכון בציון. ובראשם הרב החסיד רבי יוסף בן הרב רבי ברוך, יהי לאלהיו ברוך. ואחיו החכם רבי מאיר, בנר שכלו חשכים מאיר. ושם מן האשקלונים קהל מעולה, ובראשם השר רבי סעדיה איש ימיני והוא משכיל ונחמד, ושכלו לא יכר. ושם מן המערבים קהלה חשובה וטובה, ובראשם רבי אליה המערבי. הוא בעל חסידים, ומרבה צדקות למרודים, אבל יצאו עליו דבות גדולות ורבות, כמעשים רעים ועבירות, ופעולות מכווערות, והאל היווע הנסתרות. ומשם באתי לעכו, ולא ראיתי כהם מהיותי ועד כה. כי כלם רוקים עמי ארץ, אין

[רבי יהודה ב"ר שלמה אלהריזי (תהכמוני) 12]

בהם גודר גדר ועומד בפרץ. ומשם התהלכתי ככל גבול ארץ ישראל, ועברתי על צפת ומצאתי שם בחור האל. השר וגדול מיושר כל עקוב, צדוק הצדיק ראש ישיבת גאון יעקב. אבותיו היו ראשי הישיבות, ויום הנדבות, ובעלי המדות הטובות, רק אפסוהו צרות רבות, והתגלגלו עליו סבות. והורד מכסאו אחרי מלך, והורק מכלו אל כלי ובגולה הלך. אבל עמד מעמו בו מתוק בלי מר, וריחו לא נמר. ואם טובתו סרה, משרתו לא חסרה. והאל אשר באלה התלאות נסהו יחבוש שברו והילו, ושב ורפא לו.

תְּעוֹדָה סָר עֲלָה וְלִשְׁאוֹל שָׁח דָּגְלָה
 וְנִמִּים כָּנְדוּ כִּה וְהִכְבִּידוּ עֲלָה.
 אֶבֶר נִבְטַח כִּי אֵל יַחֲדֵשׁ אוֹר הַלָּה
 וְתוֹרָה תוֹרַת לְאַכְסֵנְיָא עֲלָה.

ומשם באתי לדמשק ושם אנשי הויל יראי אלהים, ועולים במעלות גבוהים, אף על פי שיש שם קשים ורעים, בעלי מעשים גרועים. נמצאו בהם אנשי ישר וענוה, ואוספי כל מדה נאה. ובעת חסידותם בתנתי, אמרתו אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ירעתי. ובמבחר כל גדוליהם, וראש אציליהם, כתר הקהלות, ונזר התהלות. הרופא הגדול רבי משה בר צרקה עמוד החסידים, ומגדל עז ליהודים. העומד לפני עמו בפרץ, ואיש אין כמוהו בארץ. ואלו החרשתי ממהלליו, שבהוהו פעליו, מעלליו יעידו עליו. כמה מרודים הושיע, וכמה גודדים הוריע, ונפש נענה תשביע. והציל לקוהים למות, וחלץ מטיים

להרג והיורדים אל חוריי מות. והשביע כל בני הדור בנדבת, ובכל מדה טובה.

[ואשא משלי ואומר]:

תִּקְצֹר לְשׁוֹנֵי לְסַפֵּר רֵב חֲסִדָּיו בְּעֵת
 אֲרֻצָּה כְּפֶלֶס אֲמָרִי מִהַלְלֵיו שְׁקוֹל.
 וְנִקְשִׁיב אֱלֹהִים לְשׁוֹעֲתֵי כִּקְרָאִי, וְעֵת
 מִשָּׁה יִדְבֹּר אֱלֹהִים יַעֲנֵנִי בְּקוֹל.

ושם הנשיא רבי יאשיה בן ישי נשיא גלויות כל ישראל כתר הנכבדים, ובעל מעשים נחמדים. אוסף תמדות החמורות, ובכל תכל מקבר בו נכבדות.

[ואשא משלי]:

נְשִׂאוֹת נִכְרָאָה אֲצִלוּ לְעוֹר
 וְצֶלֶם הַיָּקָר נִכְרָא בְּצַלְמוֹ.
 וְרוּחוֹ שָׁם בְּפִגְרֵי הַתְּהִלּוֹת
 עֲנֵי כִּי תִרְבּוּ עֵצִים אֶל עֲצֵמוֹ.

ושאר קהל דמשק חסידים והגונים, רק יש בין הפנינים, אבנים, והוך השושנים, קמשונים, ובין הצדיקים, מויקים, והוך הקדושים, קדישים, ובתוך הסלת, פסולת, ובין הציצים, קוצים. כי יש בהם אנשים אכזרים וקשים, נושכים כנחשים, עניים מומעים. [לובשים בגדי המודות, ערומים ממדות נכבדות. מלאים מגאווה, וריקים מענוה]. ומן הרשעים אשר בה, והרעים אשר בקרבה, ברוך הרופא הנגל המקלל, מהר עיבל, אוסף

הפסלות אשר בו, נשאו לבו, להבדיל שירים פתוחים וזקוקים, כי בקקום בוקקים. שירים מאוסים ומצודים, טמאים ככגד עדים. כאלו מיחס אביו נכבם, או ממדות חוריו הצבם. שירים יגלו לכל רואיהם, ערות עושיהם, להכות בעליהן בעיניהן. מלאים קיא צואה, ורוח טמאה. שירים, כקול הסירים. וניבים, כצעקת הכלבים. והוא גובח בשירתו בין בני עמו, ויקרא לה נבח בשמו. שירתו קדשה, לא קדושה. ומקללת, לא מקללת. כפתח עינים חונה, ונותנת לנואפיה שאר כמות ועונה, ויראה יהודה ויתשבשה לוונה. ויקרא עליה לנגד כל מנרף ומחרף, הוציאנה וחשרף. שלתתי לו שירה נכלמו אורים לפניה, וירא אותה שכם בן חמור וישכב אותה ויענה, ותטמא תחתיו ואפקוד עונה עליה. ושמתיה בבית הכלא לזבשת סוח עניות, עד יום מותה אלמנות חיות. ואם הבן מקור התלאה והצואה, הלא אבותיו אבות הטמאה. כי אביו בתועבותיו רמו קרניו עד השמים, והאיל אשר ראית בעל הקרנים, אין נבל כמוהו, ואין מי יעשה בנבלות כמועשהו. כי מששתי את כל כלי, וכמוהו לא בא לידי ולא הגיע אלי. עלה במעלות גבוהים, ונבחר למלאכי אלהים. והתחתן עם צדוק ראש ישיבת גאון יעקב, ונלוה הרע אל הטוב, ונבחר מלאך לשמן מויק, ויתחתן רשע לצדיק, ונצמד זהב לברזל, גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל, הוא נבל בכיסו, ומאוס בכוסו, ובזוי ביתו, ואכזר בכעסו, ובוגד בעושו. והעשר אשר צבר בביתו, הוא עשר שמור לבעליו לרעתו. והזהב והכסף בידו נגש ונענה. מדכא ומענה. ובעת בואו בידו יעצרהו כעבד בתוך הבזר, ולא יראה לעולם דרוו. ובכל יום יצק הונג באוני כל היקום, גתני ה' בידו לא אוכל קום. חנני הונגי אתם רעי, כי נבלים

כל מרד ומועל, ממשפחת בני בלועל, אשר כחשו לאל ממעל, והברכים אשר כרעו לבעל. הוא רופא איל, כסיל בן עוול. מתגאה ברפואותיו עד השמים, והבור רק אין בו מים. כי לא ידע ברפואות בין ימינו לשמאלו, אבל האל הצליח מולו. יאכיל לאיש חולה ונספה, בשר כלב או חמור ובו יתרפא. ובעת יבוא אל החולים יתיצב לפניהם בשור וחמור, וירבר חמור אתם לאמור: היו אבותיו אבות הקומאה, בעלי זרוע בעלי רשע וחשאה. כלם מלאים מעבירות, רקים ממפעלות ישרות, לזכשים בגדי חמודות, ערומים ממדות נכבדות. קשים כברזל, עמוסים מעונות כשעיר עזאזל. קלים כצבאים לגלות ערוה, עצלים לדבר. מוצה. כם כל בעל נפש מאוסה, וכל בהמה מפרסת פרסה, מעבירות עמוסה, וזונצת תחת המשא. וזם השקץ והשרץ, הרומש על הארץ. הן אלה מעשי אבותיו, שיווד על פי מדותיו, ובנו יצחק הכעים לבורא בתועבותיו. והשכית בנבלותיו, נבלות אבותיו. כי הוא גבה עינים, קצר אפים, טמא שפתים, סגור ידים. נעקש דרכים, אין ברגלים. למד מדות אבותיו הזעומים, ויוסף עליהם כהם אלף פעמים. כי חמצא בו מרמת שועלים, וגנבות חתולים. ועוות כלב ונבל דוב אורב, וטמאת עורב. ומנפת שקץ, והלאת שרץ. ועקשות חמור, וסכלות שור. וזקן תיש, ואכזריות ליש. אלו בים יטבילוהו, ישמאו מימי הים כתרם וטהרוהו, ואלו באש יעבירוהו, וישרפוהו ולא יצרפיהו. קרא שמו אביו כתר המאורות, ושעה כי אין שמו רק יתר המאורות, יהי שמו מחזק לדורות, ויובל לקברות. והבן בעמדו לפני הכמים אין כסיל כמוהו, ובעמדו לפני אביו אין נכון והכם כמוהו. ובעבור כי האב סכל בשור וחמור, על בן קראתי שם בנו שכם בן חמור. ומרב

משלו כי, וטמאים יתעללו בו, כי מיום נפלתו ביד הארור
 לזרזי שאול ירדתי, ובמחשבים ישבתי, וגדר בעדי ולא אצא
 הכבוד נזושהי. ואלו ידע כי הכנים אשר על בשרו לאיש ויעילו,
 נקבצו כל בני מורת ומערב להוציא את הַקָּמָם ולא יכולו,
 ובעשותו סעודה, היא על נבלותו לערה. כי תחת אילים בני
 בשן, תמצא בשר מבאיש וגושן, ומאכל קַעֲשֵׁן, ויעל עֲשֵׁנו
 כעֲשֵׁן הכבשן. ובמקום תרנגלת וברבורים, יביא בשר שורים
 וחמורים. כאלו קדרותיו בוד, ונפל שמה שור או חמור.
 ולהמו לחם מצה בלי חמין, והיין חמין. וכבשיו כחושם
 גרועים, ושוריו קלומים לא שרועים. וקדרותיו מלאות חציר
 וירק, גונבות הבשר ועוונות המרק. והקערות מלאות ירקות,
 ומן הבשר רקות, ואין רק מים ועשבים בסור, וכל הבשר
 חציר. ואם תשאל על הבשר יאמרו לך אין, כי הוא בשר
 נעלם מן העין, ופירוהו נושנים ורעים, מלאות תולעים. וכל
 המגדים, דקות שדופות קדים, והצננות צנומים כחושם,
 והקשואים כיחס אבותיו מרים וקשים. והאגסים בחוטם תפורים,
 וגרגרי שמשמין במספר ספורים. והחבושים, מבישים, והענקים,
 מרקבים, והתאנים, לא שמנים ולא דשנים. והרמונים, מבית
 לבנים, ומתוין אדמים. והתפתוים, ברוח נפוחים. והתמרים,
 כשמו הרע מרים. והצמוקים, כשרי אמו צומקים. והשקדים,
 כמדת אבותיו שדופות קדים, והאגוזים, כשתי ידיו קשים
 ועוים, וישום תחת ההדסים והבשמים, את החציר ואת
 הבצלים ואת השומים. ומכל דבר יש כמעורתו חסרון, אך מן
 המים והעשבים יש יתרון. בעבור כי הם מאכל אבותיו ומאכלו,
 ויגעה עליהם כשור על בלילו, וכבוא שואל לשער ביתו, יאמר
 לו אין לחם ואין מים אתנו, אבל עשבים לרב יש לנו, וגם

תבן וגם מספוא רב עמנו. ובשעת אכילתו, לא יאכיל מפתו
 לכלב ביתו, ואלו יכול הכלב לדבר אמר לו: הלכגוד כהבוך
 תחשוב, ועך רע אביך אל תעווב. אין לעבירות נוה כי אם
 לבו, ולא לנבלות מותנה כי אם בו. ולא מקום לעוות כי אם
 בפרו, ולא יסוד לממאה כי אם אבותיו ובניו. ומנהגו בחגים
 ובשבתות, ובימי הנסים והאותות. לברוח לגנו מבית התפלה,
 ולהבדל מן הקהלה. לקיים בו מה שנאמר: והבדילו י"י לרעה
 מכל שבטו ישראל. כאילו סרק לא טעם ולא ריח, כי מלפני
 ה' הוא כורח. כי מפחדו פן יעשה צדקה או פסקה, ותהיה לו
 למכשול ולפוקה. על כן ימאס בית התפלה, כאשר מאסו
 אבותיו התהלה. כי כן צוה עליו אביו הרשע וזקנו, לבל יבוא
 לבית יוצרו וזקנו, ואל יתן לבורא חלק בהונו, ולקיים מה
 שנאמר כסף אישם וכסף חטאות לא יבוא בית ה', ועל הונו
 נאמר לא תביא אהנן וזנה ומחיר כלב בית ה' אלהיך, אפילו
 פעם אחת בשנה לא יבוא. וכאיש צרוע אל המקדש לא יקרב
 כי מום בו, וכדד ישב כל ימי אשר הנגע בו, ומחוץ למחנה
 מושבו. ועל כן ימאס התפלה בעבור אלה הדברים, ובעבור
 דברים אחרים. כי הוא מתעסק בנגות, בפעולות מתנגות,
 לקיים מה שנאמר המתקדשים והמטהרים אל הגנות. והעידו לו
 על אביו ערות כבודה, כי הוא מקמר לעבודה זרה. ויוצא
 בחצי לילות, לערוך לכוכבים תפלות, ולהעלות להם עולות.
 ולעשות כוונים למלכת השמים. ועל זה ראוי להחרימו בכל
 הערים, ומותר להרגו ביום הכפורים. האל ישמידם ויאבידם
 ולסלוח להם לא יאבה, ובערו שניהם יחדו ואין מכה.

כִּילוֹת כְּתִבֵּל שׁוֹמְטָה לֹא שְׁקָטָה
 עַד כִּי בָּלַז מִצָּאָה מִרְגֹנֶע.
 לוֹ נִגְעָה יָדוֹ בְּגֵם סוּף יִחְרַב
 אוּ בְּהִרְזוֹת יִחְדְּלוּ לִגְבוֹעַ.
 אוּ קָרְבוּ רַגְלָיו כְּתִרְמוֹן קִנְאוֹ
 אֶל רֵב יִשְׁתּוֹ תִּרְרֵי גִלְבּוֹעַ.
 אוּ בְּעִשְׂקִים יִבְשׂוּ כִּי נִשְׁרַפּוּ
 אוּ עַל דְּגֵי יָם תִּמְנוּהוּ רִגְזֵעַ.

ומשם באתי להר צמרים, ושם מאנשי החמד הנקובים
 נקוב, רבי יעקב לרעתו מאום ברע ובהורו בטוב. וממבחר
 קהלתם רבי שארית, הוא לישר פליטה ושארית. ולו שבעה
 בנים, משכילים ונבונים, ומטובי העיר רבי פתחיה הצורף היה
 איש גדול בעניניו, ונכבד בהמוניו. והשאר אחריו בנים
 נחמדים, ומעשיהם נכבדים. והשר רבי פרחיה המצרי נכבד
 במפעליו, ונחמד במעלליו. ושם שני האחים, הכהנים
 המשוהים. רבי אליעזר ורבי ברכות היה איש חסיד אביהם,
 והבנים מלאו מקומו כמעשיהם. ורבים בעלי מעשים ישרים,
 ופעלים מאשרים. ומשם נסעתו ארץ חמת, ושם השר הגדול
 רבי עזריאל הוא משנה למלך, ומפרי שפתיו יתן מעדני מלך.
 בימיו ישבו היהודים בטח בצלו, ובלעדיו לא ירום איש את
 ידו ואת רגלו, וכל שרי המלוכה מיתלים כמטר לו. וכל עבדי
 המלך בגלל מעשיו הנחמדים, מנשאים את היהודים. כי לו
 מדות הגונות, ושמועו הולך בכל המדינות. ברוך ה' אשר
 שלחו לעמו למושיע, האובדים להושיע, והגורדים להרגיע,

(ה) לשון נסתר כמו איכס ג' כב.

והרעבים להשביע, ובימיו תר בה ציון יגיע, ויצו עליו
 במפגיע, ומציון מכלל יופי אלהים הופיע, ועל פזורי ישראל
 בקול שופר יריע. ויבנה בימיו מקדש אריאל, ובא לציון גואל,
 ואסף גדתי ישראל.

וישא משלו ויאמר:

לְעִיּוּאֵל כְּתִיר הָאֵל פְּעֻלוֹת
 לְשׁוֹמְעֵיהֶם תְּשׁוּקוֹת וְנִאֲהוּבוֹת.
 וְאֵלוֹ שָׁם יְמִינוּ בְּתַדְרִים
 אֲזִי מְלָאֵנוּ מִנִּי תִבֵּל תְּנוּבוֹת.
 עֲצֵנוּ לְמַלְכָּה יַעֲשׂוּ כָּה
 אֲשֶׁר לֹא יַעֲשׂוּ שׁוֹלְפֵי תְּרִבוֹת.
 חֲכִי כָּה יִגְדְּרוּ לְכִבוֹת תְּלוּשִׁים
 וְשָׁבוּ בְּבָרִים תְּנַקְּבוֹת.
 וְבוֹ תְּרַחֵב לְעַמּוֹ הָאֱלֹהִים
 וּבְעַרְזוֹ שָׁם אֲמַת אֶקְרָא תְּחוּבוֹת.

ומטובי חמת הדן רבי מבחר, לשוננו כסף נבחר, ושם
 הרופא רבי דוד הוא איש תמים, ולו מעשים נעימים, ושם
 רבי יצחק משרת משה מבחוריו, ולומד מלאכת הנגון מנעוריו.
 והוא איש משכיל ומבין.

ומשם באתי לעיר המלוכה, היא ארם צובה הכרוכה,
 כי שם צוה ה' את הברכה. כל מדות המודות אוספת, והיא
 על ראש המלכים מצנפת. ומלבד נעם מדות קהליה, וחמודות
 אצילות, בא אליה זה שלשים שנה מושיע רוב, מארץ מערב.

הוא החכם רבי יוסף מערבי, חכמתו כקהלת, ושכלו כנחלת, ולשונו אש אוכלת.

וישא משלו ויאמר:

גְּבִיר וְשֹׁאֵג כָּבֵל חֲכָמָה כְּאֵרֶזֶת
וְיִטְרוּף לֵב מְתֵי שֶׁבֶל כְּפָרִיא.
וְיֵם חֲכָמוֹת לְפִי נִקְרַע וְנִבְקַע
כְּעֵת יֵאמֵר לְעִלְתוֹ תִּרְכֵּי.

וּמִפִּי וְלִמְדוֹ חֲכָמָה חֲכָמִים
וְאֵם הֵם כְּאֵלֵישַׁע הוּא כְּתִשְׁבִּי;

יְחִיד תִּדּוּר אֶבֶל הוֹלִיד וְלִדִּים
אֲשֶׁר הֵם בְּזָמֶן לְפֶאֱר וְלִצְבִּי.

וְלִמְדוֹ עֲנִינֵי מוֹסֵר בְּטָרָם
אֲשֶׁר יִדְעוּ קִרְא אִמִּי וְאָבִי.

וּכְאֵ מְפַעֵרֵב לְשִׁבּוֹן כְּמִזְרָה
וְצִבְאוֹת כֹּל יִקְר אֶסֶף הֵתְצִיא.

וְלוֹ תִּדּוּר יְהִי דוֹר הַגְּבוּאָה
מִשְׁחוֹ אֵל בְּיִשְׂרָאֵל לְגִבִּיא.

וְלוֹ קָבֵם יְהִי נִקְצָא כְּצִיּוֹן
נִתְנָהוּ כְּמוֹ גֵר מִעֲרָבִי.

הוא ים התעוררות, ולו בכל חכמה עשר ידות, וכלו מלא חמדות. הוא היה בחכמתו רבים מבני צובה ונפה רוח בחמתו כפגריהם, ותבא בהם הרוח ויחיו ויעמדו על רגליהם.

ואחד מתלמידיו, וגמולי חסדיו, העז פניו בפניו, ומרד עליו כעבד המורד על אדוניו. והשחית דרכו, ונשא ידו במלכו. ולא זכר החסד אשר גמלוהו, כי מאשפות הרימהו, ובין החכמים הישיבה, וכסא כבוד הנחילהו, ומארץ לשחק העלתו. וראש כל נדיבי צובה ונכבדיה, ומזרע חסידיה. זרע ראשי הישיבות, הנכתרים בכל מדות טובות. שני עמודי הגדולה, וגלה לראש הגולה. השר הגדול רבי עזריהו יברכהו אל, ואחיו ראש כל נדיבי עולם. רבי שמואל, יגדיל שמו האל. זרע היחס הקדוש בני הנסיכים. מראש הוא הראש רבי נסים בחזיו האל וידידו, זרע אברהם עבדו, הוא אברהם ראש הראשים, וזהר הנפשים, ורד עם אל ועם קדושים. הוא כתר על ראש הישיבה, ושאר בני דמשק וצובה. אשר השכינה שכנה על פניו, ויראת ה' כלפיד בין עיניו. וכעת האל בתנהו, כזהב מצאהו, ואלו אברהם אבינו השיגהו, ערך לאל תודה על הטובה אשר גמלוהו, אשר איש כזה מחלציו הוציאהו, ואלו בצדקו גער בים יבשהו, ואלו השלך באור כשרים לא שרפהו, כי מלאך ה' צבאות הוא. וזאת המשפחה היא נכתרת מימי האבות, בכל מדות טובות. ביחס נעלה עד לב השמים, ונדבת לב כים גדול ורחב ידים, ובחסידות ונקיון כפים, ומתק לשון והן שפתים. ומן העגוה על פניהם כסות עינים. אין בקהלות מצרים מנויע למעלותם, ולא באנשי ארץ הצבי בעלי מדות כמדותם, ולא בכל אצילי צובה אשר לא יתפאר ביחס אבותם, ולא כחמוני אשור אשר לא יחרד לשמוע תהלותם, ולא בכני ערינה אשר ישיג לקצת חמדותם. וזה השר הגדול רבי שמואל אסף המדות הטובות, כאסוף ביצים עוונות. דלתיו לכל עובר ושב פתוחים, וביתו מלון ארחים, שם יתקבצו

התושבים והאזרחים, והמערכים והמזרחים. ואלו בהן ועשר
 יש ירו לאל, העשיר כל שואל. ולו בן כאור שחר מזהיר,
 ושמו מזהיר. עולה במעלות אבותיו, ויוסף עליהם בנעם
 מדותיו, האל יפאר בו משפחתיו, ויאריך בחייו אביו ימיו
 ושנתיו. ושם הרופא אלעזר, יהי שמו נגור. כי ישם חק
 האל נשבת, ויחלל מועד ושבח, ופעם אחת שלח מלך המצ
 בעבורו ונסע אליו ביום השבת, ממדבר צן עד רחוב לבוא חמת.
 הן אלה קצות דרכיו והיה מקדם מתגאה בלא תבונה, וכאיל
 מנגח ימה וצפונה. והנה כפיר בא מן המערב בכח וחיל,
 ויתמרמו אליו ויך את האיל. וישבר את שתי קרניו, ואור
 עיניו. הוא הרופא הגדול רבי יוסף המערבי אשר גלה לו
 אוילתו, והודיע לכל העולם פחיתותו. וממבחר אצילי צובה
 וגדוליה, ופאר כל קהליה. ופא המלך רבי אלעזר, הוא לעם
 הקדש טפסר ומנור, במלוכה נאור, ובאזור המשרה נאור.
 ולו בן משכיל, ממדות השכל, אלפים בת יכיל. וגם בני אחיו
 הגונים במעשיהם, ומסוה העונה על פניהם, וכבוד ה' זרח
 עליהם. וממבחר הסודי צובה ותחמיה שלשת בני המעלה,
 כל אחד מהם במדות טובות מלא, ובכתם אנפיר לא יקלה.
 בשלשתם הבל המשרה בל ירחק. והחוט המשלש לא במהרה
 ינתק. הגדול מהם אוהו מעלות גבוהים, ומשה עלה אל
 האלהים. לבש העונה כמרדו, וכל בני הדור הרקו ממנה ונגש
 משה לבדו. והשני סוכר בו נכבדות, דניאל איש המדות.
 פניו פני איש, ולבו לב עור וקדיש. כבש יצרו ולא נכנע
 תחתיו, ומאס הענוגו הזמן ולא היה מתפעל ממכותיו, וישם
 דניאל על לבו אשר לא יתגאל כפת בג המלך וביון משתיו.

ויוסף הוא השליט על המדות הנעימות, ולוכד מבצרי
 המזמות.

שְׁלֹשָׁה בְּנֵי הַמְּעֵלָה
 עָצָן כְּסִינְיִים מְמָלָא .
 מִשֶּׁה שֶׁפֶל לֵב אָבֵל הוּא
 בְּעֵינָיו אֱלֹהֵיו מְעֵלָה .
 קִצְרוֹ תְהִלּוֹת בְּדָנִי
 אֵל בַּק בְּפוֹ לֹא יִסְלָה .
 וְיוֹסֵף יִסְדֵּר הַתְּבוֹנוֹת
 וְגִיבֹ צִיר מְעֵלָה .
 רוּאָה גְדֻלַּת שְׁלֹשָׁתָם
 כֹּל יוֹם מְנִיחֵם יִסְלָה .
 וְיַבֵּעַ חֲבִי מִבְּנֵי אִישׁ
 פְּתֹר אֲדָגִי בְּאַלְהָה .

וממבחר גדולי צובה וראשיה, וזרע קדושיה. שני שרי
 צבאות ישראל רבי ישועה ורבי יכין הם עמודי המלוכה,
 יארני המעלה הנסוכה. ושם מן השרים הנכבדים, השר רבי
 חנניה מקור החסדים, היו אבותיו נגידים וחסידים, ובעלי
 מעשים נכבדים. והוא אוסף כל מדה טובה, ומעשיו תפארת
 ארם צובה. ולו בן כרוך מבנים, ונטע נעמנים. האל יאריך
 שניו, ותחת אבותיו יהיו בניו. ומגדוליהם בני השר רבי
 שמריה, מוכתר ועובדיה. והיה אביהם לראש הזמן כליל
 תפארת והבנים למדו מדות אביהם, וכמעשיו מעשיהם. ומהם

רבי יוסף בן החסיד רבי חסדאי, יגוד בצל שדי, היה אביו מאצילי דורו, וראש לכל חסידיו עירו, ויחיד בענותו וישרו. וזה הבן רבי יוסף, למעשה אביו גוסף, וכל מדה טובה אוסף. ומהם רבי יוסף ברי משה חכם בתלמוד תורה, ותעלמה ויציא לאורה. ומהם החכם רבי שמריה בן הרב רבי ברוך טהר לב ונקי כפים, ומנעוריו ירא שמים. ומהם השר הגדול רבי שמואל סופר בבית המלך הוא משכיל בעמו, ונכבד בשער מקומו. ומהם הרופא רבי חנניה בן בצלאל הוא ענו ונחמד, ושכלו לא ימד, ודרבי המוסר למד, וביהו פתוח לתלמידיו חכמים, וכל מדה בה חבלים נפלו לו כנעימים: ומהם השר רבי מנחם בן זבי היה אביו כתר המשרה, וציוץ התפארה. והבן בו כל מדה טובה, לו היתה בו נדבה. ומהם השר הנכבד רבי געים הוא מגדולי קהלתו, והזן ועשר בכיתו. ובו כל מדה חשובה, אבל בינו ובין הנדבה איבה. לא יתגרם כהוננו, כי אם לפיה ולבטנו. אך לכל שואל ירו סגורה, טההנרב באגורה. ומהם רבי יהודה הרופא בעל מעשים חמודים, ופעלים נכבדים, ומורע צדיקים וחסידים, ומהם החכם רבי יהוקאל, דרך תכונות יסקל, ונתיבי מישור לא יעקל. ומהם רבי אברהם ב"ר משה ענו וישר, ובכל מעשיו מאשר. ומהם הדין רבי חסדאי הוא מגזע נכבדים, ומורע חסידים. נחמד במדתו, וחרתו אומנתו. ומהם ההזן רבי דינאל הוא ערב כננינתו, ונחמד בתפלתו. יכבוש בנעם שירו לבות עם הקדש, ונשמע קולו בבואו אל הקדש. ומהם הכחור הנעים עובדיה בן עלי מתוק מרדש, וניבו כל ציר יתבש, ומנעוריו כפות הענוה לבש. ובו מדות נעימות, ופעלות תמימות. ומהם השר כולל החמודות, אשר לו בכל מדה טובה עשר ידות. רבי סעריאל בן השר רבי עזרא

זכרו לברכה מגזע איתנים, וברוך מננים. אסף כל המדות המנובות, כאסוף ביצים עזובות. ושם הרופא הנכבד החכם רבי פנחס הוא מגדולי עמו, ונדיבי אנשי מקומו. ומהם רבי יאשיהו רודף ישר, ורודף דרבי כשר. ומשם הלכתי למעריבה, ושם קהלה חשובה. וכתובם רבי שלמה המעריבי חסיד וענו, ותמים בכל עניו, וכמותו בניו. ומשם באתי לעיר שרוג ושם הנדיב רבי אלעזר הבבלי יועץ נדיבות, ומעין נדבות. שלחנו ערוך לעובר ושב, וביתו פתוח לגר ולהושב. ומשם באתי ארם נהרים, ומטוביהם רבי יפת הירא שמים, וההזן רבי יוסף תאוה לעינים. ומשם הלכתי לחרן, ולא מצאתי שם חמור ויתרן, רק פגעאל בן עכרן. ושם רבי צדקה ירא שמים, אבל הוא סגור ידיים. ושם הרופא רבי מצליח, על מי תבונה יפריה, ועל אויביו ירוע אף יצריה. ושם סופר המלך עובדיה בן עלי ריקם מחכמה ומדעת, ככהמה שוסעת. לא למד מן החכמה כי אם אמר וקדוש, ולא יבדיל בין זנב לראש. ובראותי אותו מצאתיהו כבור נסתם, ונתחברתי עמו כי ראיתיו איש תם, ולא זכרתי דברי רבותינו מרחיקים משר תם. ומשם הלכתי לכלנה, ושם קהלה טובה. כלם חסידים ויראי שמים, אלו היו פורשי כנפים, אבל כלם סגורי ידים, והונם עצור כבכל ובנשתיים, ותחת בריה ודלתים. ובראשם רבי צמת הוא צמת ה' לצבי ולכבוד, ובו כל מדה אהובה, חוץ מן הנדבה. ואתיו רבי עובדיה אלו יש ידו לאל, והיה מעשיו בנדבתו לכל שואל. ומהם הכחור תמשכיל יצחק ב"ר משה הוא משכיל ונחמד, ושכלו ומוסרו לא ימד, ושם היה רבי שמתה ורבי תלפתא, אשר כל מדה טובה בהם היתה. ושניהם יראי שמים, ונדיבי ימים, כשני כרובים פורשי כנפים.

ונדבתם היתה לבני כלנה. מגדל עז וחומה, ויבואו שני המלאכים מדומה. ומשם הלכתי לאשור, ושם ראיתי השר רבי נסים יהיר בעגותו ובנדרתו, ואין באשור בית פתוח לרוחה כי אם ביתו, ואין עושה חסד לכל עובר ושבו וולתו. ושם ראיתי ראש דוד ראש הגולה היהודיה, ובן אחותו הדיה. אין להם שני בכני זמניהם, ואין מי יעשה כמעשיהם, ותקצר לשוני לספר קצת מדותיהם. ושם איש נבל פורש מדרכי קונתו, ברבות שמו ואין בכל רשעי ישראל כמוהו. וצורתו, תגלה לך גבלותו. ותאמר בראותך דמותו הנכזה, רק אין יראה אלהים במקום הזה. ועליו יאמרו המושלים:

בְּמִן בְּרִכּוֹת הַיָּם כְּדוֹב שֶׁנֶּקַּע
 שִׁמְנֵי כֶסֶלְיוֹ בְּחִזְרֵי יָעַר.
 קָרְאוּ שְׁמוֹ יִצְחָק וְהוּא תָּנַף
 לֹא יִאֱמִין בּוֹ רַק אֲגֻזֵּשׁ בְּעָר.
 אֵל מֵאֲמִינוּ בּוֹ עַל־שֵׁשׁ
 עַל הוֹן וְעַל אִשָּׁה וְעַל יָעַר.

ובבואי אליה, ראיתי קהליה. כל איש מהם בחוק הסבלות נדרם, והנה אין שם איש וקול אדם. כי אם הסוס אסור, והחמור אסור, והיא היהודים כמו בור, ונפל שמה שור או חמור. ובינם גלו מירושלים עתה הצור, גלו החסידים לדמשק ולמצרים וישכנו מחוליה עד שור, ובאו האובדים בארץ אשור.

ומשם נסעתי לעדינה, היא פאר כל מדינה. ושם היו מעולם גאונים תבלי [ותחכמתי], אבל אבדו היום זקניה, ונתת

נעריה. ונעדרה הסלת, ונשארה הפסולת. ופסו החסידים, ונתתו המורדים, ומתו השתולים, וקמו אחיהם שועלים. וכמה קודות קראוני בעת אליה בארני, ואבקש מהם איש גודר גדר ולא מצאתי. כי כלם הסתירו ממני פניהם, ואנכי הסתר אסתיר פני מהם. וראש כל גדוליהם יוסף בן שבר לא ראיתו ולא ראני, אבל ידעתו אם לא ידעני, ואלו האל אהבו אהבני, רק מאסהו ווצרו על כן מאסני. אבל מצאתי ממבחר חכמיהם וחסידיהם החכם רבי יצחק בעל נפש יקרה, ודרכו דרך ישרה. ומשם הלכתי לעיר תוך ושם מושב הנגיד הגדול בחור האל, השר רבי שמואל. אשר הוא מגדל עז לכל בני עמו. אין בכל ארץ שנער נדיב רק הוא לבדו, ולובש בגדי המוסר כמדו. ושני אחיו שני צנתרות הוהב, במ חשק האל ואהב. כלם נחמדים, וכלם נדיבים, ובשלתם ימצאו הנודדים מנוח, והיעפים יחליפו כח, שלשה אלה בני נח.

וישא משלו ויאמר:

קָתָה סוֹד הַיְהוּדִים הַתְּשׁוּבִים
 אֲשֶׁר מֵעַם יַעֲקֹב מִזֵּד מִזֵּרֵת נִקְיָבִים.
 קִצְתָם קוֹפְצִים יָדָם בְּהוֹנָם
 לְכָל שׂוֹאֵל וַיֵּשׁ מֵהֶם נְדִיבִים.
 וְזִכְרֵתִי בְּמִפְרֵי אֶת שְׁמוֹתָם
 וְשִׁמְתִים בּוֹ בְּעַט בְּרָגֶל תְּצוּבִים.
 לְמַעַן יִתְּנוּ דוֹר אַחֲרָיו אֶת
 פְּעֻלָּתָם הֵלֵא הֵגֵם בְּהוֹבִים.

שער ארבעים ושבעה

בשבח כל מדינה, זאת אומרת אני אעבור ראשונה.

גאם הימן האזרחי: נסעתי מפתור, לארץ כפתור, כעת נשמע קול התור, ובעודי הולך בדרך, ואני חזק מכאוב רפה ברך. והם היום, נורא ואיום. ישורף באשנו הגיות, ויטורף בכהו האריות, ויוציא מומעוניהם הנחשים והחיות, עד קצרה רוחי, וסר ממני כחי. וירדתי מעל מרכבתי, לתור מקום לשבתי, ולהניח את בהמתי. ואראה תחת צללי הצמחים, בין אחים, איש נלכד בחבלי שנתו, ונקשר בעבור תנומתו, וכאשר קרבתי אליו ונצבתי עליו הקיץ והוא חרד מתנומתו. ויברח מלפני, ונטה מפני, ואומר לו: שלום לך אל תירא, מצאת את לצרה, ופגשת איש חברה. ועתה הגידה לי מה לך פה, ולכתך איפה. ואנה עיר מולדתך, ומה מלאכתך. אמר: הורי זרע אמונים, מבני הקינים, ומעוניי אלון בצעננים, וכאשר הריחותי הדסי אמריו, ומעמתי צוף דבריו, הכרתיהו, וידעתי כי הוא חברנו חבר הקיני אשר דרשתיהו. ואשב עמו, ללקוט בדלה נאמו. ואומר לו: ספר לי מן הגדולות אשר ראו עיניך, ושמעו אוניך. ויאמר: כן דברת, ואני מוזמן, לכל אשר שאלת.

שמענו כי מימי קדם אשר מעולם, התפארו המדינות העדינות כלם, אשר מוצרים ועד עולם, ופרקו עלם. והתהללה כל מדינה ביפיה והדרתה, ותקנא כל עיר באחותה. והען נא אמן, בראש ההמון. ותאמר: לי יאתה מלוכה, כי ברית עולם שמורה לי וערוכה. והאל קרא שמי נא אמן, כי אני לו לבת ואהיה אצלו אמן. ובצוארי ענק היה הנותן לי עו ועצמה, ומלביש צוארי רעמה. ויפוי כזהב הטוב לא יועם, ודרכי דרכי נעם. ואני בית נתיכות נצבת, ועל מבואות ים יושבת. ומי זאת מן המדינות אשר הגע בשולי, ותגיע אלי, ועל ראשם ירומון דגלי, ויכסוה המון גלי.

ותשא משלה ותאמר:

לו תַעֲטָה כָּל עִיר מְעִיל זֶהָר
וְצָבָא שְׁחָקִים לָהּ כְּמוֹ פְעֻמִּין.
או תְּהַנֶּה כְּסָאָה כְּהוּג שְׁחָק
או תְּהַנֶּה מַעַר זְבוּל אֲרָמוֹן.
כְּפָאֵי עֲרֵי רֵאשִׁים וְאִם יִנְאוּ
יָד וְתִנְנוּ כָּלֵם לְנֵא אֲמוֹן.

ותען מצרים ותאמר: אני תארה לעינים, נארה כורושלים. אני עיר הומיה, ולי תהלה דומיה, ולי עו ותושיה. וכל אֲנָשֵׁי אֲצִילֵי אֲרִץ, וסוהרי נכבדי ארץ, ואלי גוים יבואו מאפסי ארץ. וסביבי היאר הנאור, אשר מנפלאותיו זרה בהשך אור, אשר מגן ערן מוצאו, ועד מצרים מובאו. ובו גראה נוראות, היו לאל לעד ולאות.

ותשא משלה ותאמר :

לוי האַרְצוֹת יַעֲלוּ שְׁמוֹנִים
 לוי נְחֻשְׁבוּ מִדֶּרֶךְ לֶכֶף בְּגָלִים.
 או עֲלֵתָה מַעֲלַת יִקְרָם עַד וְזוֹלוּ
 מַעֲלַת יִקְרוּ עֲרֵתָה כְּפָלִים.
 פִּי הַמְּדִינֹת בְּשִׁפְחוֹת או כְּמוֹ
 בָּנוֹת וְאִמִּים נְחֻשְׁבָה מִצָּרוֹם.

ותען ירושלים ותאמר : בהיותי בימי חרפי, השכינה שכנה בסמי. ותכדו ארצי מלאכי גבורים, והייתי מחנה אלהים, ויקנאו בי כוכבי נגהים. כי כבוד אל בהיכלי, והקדושה באהלי, ואור עולם על דגלי, והחסירות באצילי, והנבואה בוקני ועוללי. ועתה בעון מתי סודי, גלה כבודי, והערה יסודי. והמקום אשר שכנה בו השכינה, תשכן עליו עננה. ובמקום הקדושה והנבואה, נגאלה מראה, ורוח השמאיה. ובגוה האלמים, אלילים אלמים, וצורת צלמים. ובכל זאת יש לי בעיני העמים מעלה ויתרון, ושמי על כל הארצות לפאר ולזכרון.

ותשא משלה ותאמר :

תִּדְבַק לְשׁוֹן כָּל אִישׁ לְמַלְקוֹתוֹם
 בְּגוֹה אֲדֹנָי עִיר יְרוּשָׁלַיִם.
 מַחְנֵה אֱלֹהִים הִיא וְצוּר פֶּתַח שַׁעַר
 רִיבָה לְנֶכַח שַׁעֲרֵי שְׁמוֹנִים.
 פִּי הִיא מְאוּר עוֹלָם לְכָל עוֹן הִיא
 חַי לְבָבוֹת מְאֹת עֵינָיִם.

ותען עכו ותאמר : אנכי האבן הראשה, וארצי ארץ קדושה, כי אני הכצלת השרון וסביבותי הכרמל והלכנון, ותבור והרמון.

ותשא משלה ותאמר :

אָנֹכִי עֶכְו אֲנִי הוֹד כָּל מְדִינָה
 כְּלִילַת חַן וְאִיִּן חַץ לְתַכּוּנָה.
 וְהַפְּרָמֶל סְבִיבֵי עִם לְבָנוֹן
 וְשֵׁם נְגָלָה כְּבוֹד שׁוֹבֵן מְעוֹנָה.
 וְאַרְצִי מִימֹת עוֹלָם קְדוּשָׁה
 וְאֲנֹכִי שְׂכִינָה לְשִׁכְיָה.

ותען דמשק ותאמר : לוי יאתה המלוכה, ומעלתי מקדמי ארץ נמוכה. יצא שמי בכל העולם, עד נשכתו ננדי שנער ועילם. לנעם המודותי, ורב ערוגותי, ורחב מסלותי, והדרת תוצותי, השמוש צניף מראשותי, והכוכבים ישקו מרגלותי. וכל דבורי עליות ואשנבים, וכל דרכי גלות ומשאבים, וכתוכי כל תענוג ונעם וישפר, וסביבותי אמנה ופרפר. וכל גבעותי והרי גנות ופרדסים, כמים לים מכסים, ומהם ישפו ההרים עסיפום.

ותשא משלה ותאמר :

לֹוי יֵאָתֶה מַלְכוּת לְמַעַן בִּי
 שֵׁם מִיָּקָר כְּפֹא לְמַלְכוּתוֹ.
 חֵן כָּל כְּבוֹד עוֹלָם וְכָל הוֹדוֹ
 תִּשְׁפַל לְמַעֲלֵי גְדֻלָּתוֹ.
 פִּי בּוֹרְאֵי הַשָּׁמַיִן כְּבוֹדוֹ חֵן
 מִדֶּרֶךְ וּבְמִשְׁק מְנוּחָתוֹ.

ותען צובה ותאמר: אני גר מערבה, וניר ממלכה, ומעלתי מדור לדור נמשכה, ועל עמוד המלוכה נסמכה. וארצי לבנה כלבנה, ובמיני מעדנים דשנה ורעננה. ואני כלילת יופי, בלי דופי, אם תרד עמקים או תלך שפי. ובי ממהי התכמה אצילים ורמים, והמה חכמים מוכמים. מהם רופאי רפאים, ומהם מחכימי פתאים. ומהם סופרים מערכות פו יערוכו, ובשבט סופר ימושכו.

ותשא משלה ותאמר:

עת נִזְכְּרוּ אַרְצוֹת זְקוֹן יַחַד
 הֵן נוֹתְנוֹת יָד לְאַרְבַּם צוֹבָה.
 כִּסְאֵי קְרָאשׁ כָּלָם וּמוֹל שׁוֹיֵאוּ
 שְׁפָלוּ וְגַם שָׁכְבוּ לְמַעַצְבָּה.
 וְכָל עַלְת אֱלֻמוֹת אֱלֻמוֹ כָּלָם
 קָמָה אֱלֻמְתִּי וְנִצְבָּה.

ותען אשור ותאמר: באשרי כי אשרנו בנות, ושבתוני עדינות, וקנאו בני המדינות. אני אשור מאשרת במעלתי, וכשמוי בן תהלתי, ימעט כל מהלל לעורך גדולתי. כי אני אוספת החמודות, וכוללת המדות הנכבדות.

ותשא משלה ותאמר:

עָלֵי כָל עִיר אֱלֹהִים כְּפָדְנִי
 וְשֵׁם לִי כִּם יִקָּר וְנִבְטַלְנִי.
 וְכָל רֵאִי בַחֲשֶׁךְ יִהְיוּ אוֹר
 וְאַמְתִּיק פִּי אֲנֹשׁ עַת יִזְכְּרֵנִי.

אָנִי אֲשׁוּר מֵאַשְׁרַת כְּבֻנוֹת
 וְאֲנִי שְׁמֵעָה וְתֵאשְׁרֵנִי.

ותען בכל ותאמר: אני עדינה, פאר כל מדינה. ונגד הודי וגדלי, הן גוים כמר מדלי. ואני אחות לעיר הקדש, כי מיום גלו עם הקדש, מעל אדמת הקדש. אני אלו אספתים, ובצלי הסתרתיים, ומאו ועד עתה לא מאספתים, ולא געלתים. וממני יצאו גאוני התושיה, והכמי פליליה.

ותשא משלה ותאמר:

אָנִי כְּתֹר זְקוֹן, אֲרִיז עֲדִינָה
 וְאַדְמָתִי פֶּאֶר עַל כָּל מְדִינָה.
 תְּכִי כָל הָאֲרָצוֹת כְּאַבְנִים
 כְּמִרְגָמָה, וְאַנְכִי כְּנִינָה.
 וְחֲכָמֵי הָאֱלֹהִים שָׁכְנוּ בִּי
 וְשִׁבְנָה תוֹךְ לְבָבִם בְּשִׁבְנָה.

אמר המגיד וכאשר כלה משליו, ונעם מליו. אמרתי לו: מה יקרו לי מליצותיך, ומה מתקו חירותיך, ומה ערכו משלי תעודותיך. האל יוטיב גמולך, ויפרוש סבת שלומי עליך. וקרא בשלומי, והלך ממני.

שער ארבעים ושמונה

החולה והרופא , בתחלואי החשק מכה ונספה .

גאם הימן האודתי : קורות הזמן , תקעו בלבי ציר נאמן .
והשיבוני על ערש מזורים , ויסרוני בשכט חלאים ויסורים ,
מקום אשר אמרו המלך אסורים . והייתי ימים רבים שוכב על
ערש דוי , עד גואשו ממני קני , ונאלו כל הרופאים במדוי .
ויעצו אותי אוהבי ורעי , וחברת מידעי , ללכת אל
ארץ הגלעד , ושם אמצא לחלי צרי ומסעד . ושמעתי לקולם ,
ועשיתי כפי עצתם ושכלם . ובאתי אליה בחמת רוחי , וקולש
כחי . ובעודי מתהלך בעיר ואתבונן ביפי בניניה , ונעם
עניניה . ראיתי איש זקן עליו הוד מלכות ואימה , ומלבושו
שש ורקמה , והוא יושב על מצבה רמה . וכאשר שאלתי עליו ,
אל הקרובים אליו . אמרו לי : זה רופא הנם , ורפא לנשברי לב
מיגנם . ובעודי מתבונן עניניו , ראיתי איש עומד לפניו , ורמעו
יורד מעיניו . ויאמר לו : בי אדוני עבדך יצא בקרב והמלחמה ,
עם גבירים בעלי זרוע רמה . ומצאוני גדודים חלוצים , כאלו מן
האש קרוצים , או מן המות תרוצים , והורוני בשני חצים . פלחו
בם כבדי , והגדילו אידי . והאיש אשר חציו נתתו בי , החלוציו
פלחו בלבי . בידו צריי , ואתו רפואות חליי . והוא שוחק

לכבוי , ושמח לעניי . אקרא אליו ולא יענה , ואצעק ולא
יפנה . ואני שמעתי עליך , כי בידך ובתליך , תעלה , לכל
מתלה . ומזור , לכל מזור . וארוכה , לכל מכה . ומרפא , לכל
נספה . ועתה הושט לעבדך שרביט המלחך , ויגפש בן אמתך :
אמר לו הרופא : אם באת לדבר דברי סודות , או לנסותי
בחידות . לך מעלי , ואל תקרב אלי . ואם תבאר עניניך ,
ותגלה מצפוניך . ארפא ממלחך , ואשיבך דבר על שאלתך :
אמר האישי : כה יעשה לי אלהים אם אעלים סודי או אפנה ,
ואם אמיר האמת או אשנה . אני באתי במלחמת השק ואתבה ,
לא במלחמת מריבה ואיבה . ונקראתי במערכת עפרים (א) , לא
במערכת גבורים . ושלפו עלי חרבות העינים , ולא חרבות
הידיים . והורוני בחצי ראותם , לא בחצי קשתותם . והבעירו
בלבבות , להבות מן האהבות , וערכו מן הקרבים קרבות .
ואיש מהם משך קשת עיניו לתמו , ופלה כבדי ויו מרמו ;
זורה לבי בחצים שנים , מן העינים . וזה לי ימים רבים , הומה
ברב מכאובים . אתעטף בנגעי , לרנעי . ואתגולל בפצעו , על
יצועי . והצבי אשר הורני והסגירני , ועל ידי הרב עיני הגירני .
אתו צרי מחלתי , ובידו רפואתי , אבל הוא צוחק לבכיותי .
ושמת לאנחתתי , ויגאה לרלותי , ובוה ושקץ ענותי . ואני שמעתי
עליך , כי יש לכל חולה רפואות במליך .

(א) יעלות תן .

ערב ובקר וצהרים, ואז תרפא בעזרת שוכן שמים. ואם לא תגיע ירך לכל זה, ותראה כי לבך חלש ורות. תקח לך אגדה מעשב התקוה, ולענות החשק והתאוה. וסמי התוחלת, ורוש ההכנעה והמשאלת. ועשב האנחות, ועשב הרוחות. ותחביר עליהם פרי הפרידה, וענפי החרי והחרדה. ויצי התוגה, וקוצי הראגה. ושרשי העצבון, ועלי היגון והראבון. ומרפי התשוקה, והצירי המצוקה, ומרוות האנקה. ותכתוש כל אלה העשבים, במכתש העצבים. ויצקת עליהם לוג מי דמעות, ממקור הצלעות, ותבשלם בנחלי להבים, מן האהבים. ותצניע ואת השאונים. ותבשלם בנצנת ארך הזמנים, לפי רב השנים. וקח ממנו בכל יום, עד ישקוט עצבך כעור אל איום.

אמר המגיד: וכצאתי מאת הרופא אחריו, מהרתי ואני מתעצם מאחריו, וכאשר ראני משתומם ומתבונן.

ויקח ויאמר:

אָנִי חָבֵר חֲבֵרָה בְּ יְדֵיךָ
אֲשֶׁר מִיָּם נֶעַד יָם מִחֶלְכוֹ.
בָּעֵת תִּרְצֶה לְדַעְתִּי (לָךְ) [שׁוֹב לְלִבְךָ],
וְתִמְצֵא בִּי אֲנִי שׁוֹכֵן בְּתוֹכוֹ.

ובטרם כלות שורו נמלט ממני ועובני, והלך מאתי כאלו לא ראני. בקשתיהו, ולא מצאתיהו. קראתיו ולא ענני.

וישא פשלו ויאמר:

מָרָם אֲשֶׁר אָנֹנֶה וְאֶסְפָּה
חֵישׁ נָא רְפָאֵנִי וְאַרְפָּא.
אִיהַ אֲצַעֲקֶה חֶסֶם וְהוֹן אֲצַלִּי
קָרוֹב צָרִי גִלְעָד וְאַתָּה רֹפֵא.
צִירִי מֵאֵד חֶזֶק וְהִתְפַּשֵּׁשׁ
דְּלָהּ וְהִלַּב עַד מֵאֵד רֹפֵא.
אִם לֹא תִרְחַמְנִי אֱהִי יוֹדֵד
לְשֵׁאוֹל בְּצִיר תִּשְׁקֵן וְאֶסְפָּה.
בְּאֲשֶׁר שִׁבְחִיךָ מֵאֵד וְפִי
יְהִירֶה בְּשִׁמְעֶךָ פְּעֻלָּתְךָ יִפְהַ.

וכשמוע הרופא שריו, צחק על דבריו. ואמר לו: אל תירא כי אני אתן לך שתי רפואות, יהיו לך לעד ולאות. תעשה הראשונה, והיא העליונה. כי בה תעלה לצירך, ותמצא מזור למזורך. ואם לא תוכל עשותה, כי לא תמצא צרכי רפואתה. עשה השנית ובה תמלט מדרת שחת, ותמצא נחת. והנה לך הראשונה, העליונה. אתה קח לך מבשמי החברה, וסמי הידירות היקרה, ואבקת האהבה הברה. ושושני השפתים, ותבצלת העינים, ותפוחי השרים, ורקת האפים. ומעיפי הקומות הנעימות, אשר תניפם רוח הנשמות. וברלח השנים, וכפור הידים, ותשחק הכל עד אשר דק בנקיון כפים, ותלוש אותו בדבש המלקוחים, ותשים עליו מעט מצרי העפעפים, ותקטירם במור האפים, וקטרת הנחויים, ותקח מזאת הרפואה לא יום ולא יומים, ולא חדש ולא שנים, רק דבר יום ביומו

שער ארבעים ותשעה

בשבת פירות אילני הגן.

גאם הימן האורתי : נכספה וגם כלתה נפשי, בימי תענוגי נפשי, ובהיותי כפרא חפשי, להתעלם בצללי הגנים, ולרעות בשושנים. ויהי בקצת הימים השכמתי במרם ישכימו המאורים, ועוררתי שחרים, ויצאתי בכפרים. לתתעלם אהבים, תחת צללי הערבים. והנה רוח שחרים פני משחרת, תגלה לי אהבה מוקרת, ובלוי לשון מורבת. קראת לי לשלום, ואמרה לי: גשה נא עד הלום. אביעה מורות אליך, ואצלת רוח אהבתי עליך. והנה הבאתי לך מפרי אדמתי, ומראשית תבואתי, ריה ערוגתי, ויקח אבקתי, קח נא את ברכתי. ואם חסור אלו להתעון באשנבי צללי, ובמשאכי נחלי, תרוה בנוזלי טללי, והיית קרוב אלי. וכשפתה ארחף אליך, ואשא משאות מאת פני אליך. וכשמעי אמרתה, שמהתי בשמחתה ובתשורתה, ואמרת אל לבי עתה רוץ נא לקראתה, לראות היאמנו דבריה, ויצדקי אמריה. וכאשר נדרה כן עשתה, וכאשר דמיתו כן היתה. כי הביאתני לגנה, דשנה ורעננה. הסתבכו שיתיה, והתלכדו צמחיה, ומיני גרש ורחה, ובפתריה ופרחיה, ולחי

שערי ארבעים ותשעה

נצניה, כלחי עלומיה, משכבים מעשה רקמה והעדוגה מתעטפת בכגד עדניה, ומשבצות שניה.

וישא משלו ויאמר :

פְּרָחֶיהָ יֵאִירוֹן עַד הַשְּׂבָתִים
כְּמוֹ גִּרְזֵי קְרָאֵי הַמְּאִירִים.
וְעַל שַׁחַק אֲשֶׁר גִּבַּד וַיִּפְצַר
לְכַבּוֹתָם וְהֵם יוֹתֵר מְאִירִים.

ובתוך הגנה יבלי מים, ומקום נהרים יאורים לחבי ידים א). ומימיהם נגרים בכומר, כענק בדלה לה מפזר ומפרד.

וישא משלו ויאמר :

פְּלָגִים יִרְדּוּ עַל רִצְפַּת אֵשׁ
וְנִקְרִים כְּמוֹ דְמְעֵי בְמוֹזֵר.
וְנִטְפֵי נוֹזְלִים יִדְמוּ בְרִדְתָם
בְּרִצְחַת לַח מְפִיר וּמְפִירָד.

ועל המשאבים, גלות והאשנבים. וסביב התעלות, אהלים מעצי אהלות. ובין גלות עליות, מירות יפה-פיות, וחדרי משכיות. וסביב הערוגות הערוכות, שקתות מים וברכות. סביבם נצנים ופרחים, ומגדלות מרקחים, וכל מיני צמחים, ויער צומח עצי שיתים, מהם תפוחים, בשמן המור משוחים. כאלו משרי עלמה קמופים, או מלהי צבי הן אסופים.

א) ישיב ל"ג כ"א.

וישא משלו ויאמר :

יִתְפוּזִים כְּכֹז דְמִים אֲדָמִים
מִקְשָׁרִים כְּבָל רֵאשִׁי בְשָׂמִים .
בְּעַת אִישׁ יֵאָחֶזוּ וַיֵּאכְלֵם אֹז
תְּבָלִים נִפְלוּ לוֹ בְּגַעְסִים .

ואצלם רמונים, צוזים ואדמונים . במ לצירום וכאבים ,
לפואות נעצבים, ממחצב הנעם נחצבים, ומעצי ערן נקצבים .
וכל רמון צח ואדמון, ובחוכו מבנות היופי המון, להם
מפניניהם פעמון, ומחוי עליהם טל חרמון, ומבית מומיהם כמי
דימון . כאלו מפנינו היו נבלמים, ועל כן שבו אדומים,
מגוללים בדמים .

וישא משלו ויאמר :

וְכֵן רֵמוֹן יִפֶּה מִרְאָה וְאֲדָמוֹן
אֲשֶׁר יִנּוּד לְכָל רוּחַ כְּאֲנָמוֹן .
וְרֵמוֹנָיו כְּפִעְמוֹנִים סְבִיבֵי
בְּכָל עֵת פֶּעֵמָן זָהָב וְרֵמוֹן .

ונגדם אנווים, כגנוז העם גנווים, לובשים כגדים
יקרים, ובשעמם לכל פה מתוקים . וכל אגוז נאה כהבניתו,
ונחמד בהדרתו, אך הוא כילי לכל מבקש טובתו, ולא יתן
לך ברכתו, עד תוסיף להכותו, ותתקע את היתד ברכתו .

שער ארבעים ותשעה

וישא משלי :

אֲנוּזִים לוֹבְשִׁים בְּגָדֵי נְעִימוֹת
עֲלֵיהֶם לִיפֵי מִלְבוּשׁ רִקְמוֹת .
אֶבֶל יִקְשׂוּ מֵאֵד עֲרָפִם לְדָרְשָׁם
עֲדֵי יָבֵם וְאֹז יִמְצָא נְקֻמוֹת .

ולפניהם עצי תמרים, בקומת עפרים, על קו ישר
מלשרים . כאלו גזלו מן העלמות, יפי הקומות .

וישא משלי :

אֲמָרְתִּי אֲעֵלָה עַל תְּקֵר
וּבְצוּף מַעֲרָבָיו אֲתַעֲפֵר .
עַת אֲמַעֵם אֶתֹּךְ אֲתַעֲדֹן
עַד נִפֶּת צוּף בְּגֵדֵי יָמֵר .
וּכְפָגְעִי יַעֲלֵת חֵן אוֹמֵר
זֹאת קִימְךָ דְמִתָּה תְּקֵר .

ונכחם ענבים ערבים, להשביע רעבים, ומצוף נפת
מתוק טעמם, ונגדם נשכחו כל הממתקים ולא יזכרו עוד
בשמם .

וישא משלי :

עֲרֵבִים הֵם לְכָל לִשׁוֹן עֲנָבִים
וְלִמְאֹד נִעְמֹו לְטַעֲמֵם וְלֹאֲכֹל .

וְכֵם שְׂמַחַת אֱלֹהִים וְאִנְשֵׁים
 יִבְרַךְ אֶל אֲשֶׁר הִפְלִיא וְיִכּוֹל.
 וּמִרְבַּ אֲהַבַת הָאֵל בְּאֶשְׁבּוֹל
 לְזֹאת תִּלְהַ מְכוּן עוֹלָם בְּאֶשְׁבּוֹל.

וְלַצְדָּם תֵּאֲנִים מֵתוֹקִים, לְכֹל פֶּה חֲשׂוֹקִים, וְרִכּוֹר
 הַזֵּעַם יִצּוֹקִים. פְּרִים הִיוּ נַפְשִׁים, וְטַעַמַם צָרִי צִיר אֲנוּשִׁים.

ואשא משלו :

תֵּאֲנִים מִשְׁפַּת עֶפֶר גְּבוּבִים
 וְאִם לֹא מִשְׁדֵי עֲלֵמָה עֲשֻׁקִים:
 בְּאֵלוֹ תִתְאֲנִים אוֹמְנִים הֵם
 וְאֲתַנּוּ דְבַשׁ עִם צִיף מְנוֹקִים.

וּסְבִיבִים שְׂקָדִים, בְּקִנּוּ הַיּוֹפִי מִשְׂקָדִים. וּמֵרֵאִיהֶם זָכִים,
 וְאִם גְּבוּהִים קָשִׁים לְבוֹתָם רַבִּים. כַּעֲלֻמוֹת בְּחֶדֶר בָּאוּ, וּמַעֲיִן
 רֵאִיהֶם נִתְבָּאוּ. וְאִם אִישׁ יִשְׁבֵר דְּלִתּוֹתָם יִצְאוּ לַחוּץ וּמִשְׁבָּרִים
 יִתְחַטְּאוּ.

ואשא משלו :

שְׂקָדִים שׂוֹקְדִים דְּלִתֵי גְעִימוֹת
 וְמִי יוֹכֵל לְסַפֵּר אוֹ לְבַמּוֹת.
 וּמִתְחַבְּבִים פְּרִי סְגוֹר וְאֲגוֹר
 בְּעֲלָמוֹת תֵּן בְּחֶדֶר גְּעֻלְמוֹת.

וּבִינּוֹתָם עֲרוּגוֹת, כַּחוֹטֵי זָהָב אֲרוּגוֹת. וְהַצִּיצִים נוֹצִצִים
 בְּשִׁבְיָסִים, וְאִם יָד רוּחַ תְּנוּפִם יִתְנַעְרוּ מִן הַרְסִיסִים.

ואשא משלו :

עֲרוּגָה אֲרוּגָה, בְּשׂוֹשֵׁן וְסוּגָה
 וּמְלֹבֵב דָּוָה לֵב תִּגְרֵשׁ דְּאָגָה.
 וְדַמְעַת טָלָלִים בְּלִתְיָה שְׁחָרִים
 וְחֲשֻׁמֵק וְתִכְפָּה וְאִין לָהּ הַמּוּגָה.
 וּבֵת הַגְּפָנִים בְּמוֹתָהּ תִּיחֲרִי
 וְחֲנִי שִׁשׁוּנֵי בְּעַת הִיא הַרוּגָה.

וּבַחֲדָר הַעֲרוּגָה אֵילַת אַהֲבִים, בַּת נְדִיבִים, לַחִיָּה וְשַׁעֲרָה
 שֶׁהָרִים וְעַרְבִים. בְּרַה כְּלַבָּה, יִפֶּה נַעֲמָנָה. בְּקוֹל עַרְבַּ מְרַנְנַת,
 וְעַל כְּגוֹר מְנַנְנַת, וְהוּא כְּיוֹנֵק כַּחֲקִיקָה וְתַהֲיוּ לוֹ לְאוֹמְנַת.

ואשא משלו :

יִפֶּת כְּרָאָה מְנַנְנַת בְּכַנּוֹר
 וְשַׁעֲרָה לֵיֹל אֲבָל לִחְיָה שְׁחָרִים.
 בְּאַצְפָּעוֹת כְּשִׁרְבִיטִים לְבָנִים
 בְּעֵינֵי מֶן אוֹ בְּדִלְחִים וְדָרִים.
 וְתַעֲוֵר הַיִּתְרֵי כְּגוֹר לְשִׁירֵי
 וְתִמְשׂוּהָ לֵב בְּמִשְׁקָה הַיִּתְרִים:

בני יהודה ב"ר שלמה אלחריזי (תחכמוני) 385

נַעַת תַּחְפוֹץ גִּזוֹר לֵב חוֹשְׁקֶיהָ
 תַּחְנוּן קוֹל וַיִּזְדַּר גְּזָרִים.
 וְאֵשׁ חוֹשְׁקָה וַיִּלַּח הַלְּבָבוֹת
 קַלְפִּיר וַעֲבוֹר בֵּין הַבְּתָרִים.

ולפניה גביעים מאדמים, ברמי בת הכרמים, אשר בה
 ושישו רואגים, וישמחו נוגים, ויחיו ההרוגים.

ואשא משלי :

בֵּן קְאוֹר עֵין אֲשֶׁר תָּמוּד
 יתְחַדְּשׁוּ גִילָיו וְהוּא נוֹשֵׁן.
 הוּא אֵשׁ אֶבֶל וַעֲרֵב, וְלֹא יִבְעַר
 בְּאֵשׁ, וְלֹא יִשְׂרֹף וְלֹא יַעֲשֵׂן.

ונגדה בחורי חמד מחמרו עינים, מחפירים בימים כוכבי
 שמים. והם משתעשעים בשירי נגינות, ודבריו רננות. מקור
 השכל בהגיגיניהם, ומעין השיר ברעיוניהם, ומוצא הברלה בין
 שניהם, וזכורה השמש על פניהם. וכאשר קרבתי אליהם,
 חרדו לקראתי, וקדמו בשלום אותי. ואמרו לי: שלום בואך,
 מאין מוצאך. אמרתי: ספרד אדמתה, וארץ הצבי מגמתה.
 אמרו לי: אל יחשך מרומך, ובל יפקד מקומך. וישומו לי
 מקום בחוך הקרואים, והנה רבם חבל נביאים, ובהוכם אבי
 השירים הנוראים. חבר הקיני, ובהכירו אותי רץ ויחבקני,
 ויפול על צוארי וישקני. ויאמר לחבריו: עתה תשלם לכם
 השמחה והצהלה, כי לא באתם עד עתה אל המגוזה ואל

הנחלה. ואעמוד חדש ימים להתעלם בהם, וללקוט מפרי
 פיהם. עד נמה הזמן שוט הפרידה עלינו, ויתנכר אלינו,
 ובחל כפוך הנדוד את עינינו, והפריד בינינו.

שער חמשים

בשירים נפרדים, מזהב ומפו רב נחמדים.

נאם הימן האזרחי: הגר הגיר לי חבר הקיני ויאמר: הייתי עם יושבי יעבץ, הליצות המליצות משבץ, ונפיוצות התבונות מקבץ, ויהי היום ואני בשער העיר וראא תחת אלה עבְתָה קבוץ המון רב, ואספסף נערב, וכאשר קרבתו בלב משיחא, לראות המראה. מצאתי חברת משכילים, מכני הפחות והאצילים. כדברו מליצות מדברים, ושירי נעימות מתברים, וממחצב לבם פנינים חוצבים, וממועין שכלם מיום חיים שואבים. וזה לזה רוצה לנסות, למען ולמדו מלאכת השיר לעשות. וכאשר ראיתי כי במלאכת השיר באו, ולערוד מלחמתו נצבאו. ידעתי כי אני גבירם, ויושב על כסא כבודם, ולי יתנו ידם. ואען ואומר: אנשי לבב שמעו לי, והקשיבו למליצות שכלי. אני האישי אשר בניבו הררי עד ירעוש, ובשירו הפמינים יוביש, ונחלי איתן בשכלו יוביש, ויוציא מיום מצור החלמיש. והרוצה לגמות עדיו יגיש, והמאמין לא יחיש.

אמר ראש הקרואים: בטוה כחך זה, ובמה גבר שכלך ונחווה. הבשירות, אם באגרות. או בחרוזים נחמדים, או

במלים נפרדים. אמרתי: דעו כי לבי בכל קלע יקלע, ושכלי בכל תושיה יתגלע, ובכל אשר תנסוני, תמצאוני. אמרו לי: אם כן השקנו מן המעין, והשמיענו משירותך אשר חברת בכל ענין. אמרתי להם: כדברכם אעשה, והודי מכם לא אכסה. ותחלה אזכור לכם שירי תשובה, עשיתם לבקש פליחה על המשובה.

ואשא משלו:

אַלְהֵי יַעֲלֶה זְכָרִי לְטוֹבָה
וְאַל תִּרְחַק חֲכִי צָרָה קְרוֹבָה.
וְהַפֶּט נָא לְגִדְלֵךְ תִּתְלַאֵחַ
וְאַל תִּבְטַח לְגִדְלֵךְ תִּמְשׁוּבָה.
כְּמִי דָמְעֵי קִתָּה פִּשְׁעֵי וְאַף נָא
תְּהִי חֲפָאָת יְהוּדָה עוֹד פְּתוּבָה.

ואלה השירים כתבתי על היכל בית הכנסת, [יפה

מתנוססת].

שְׂדֵי שַׁעַה קוֹל צוֹעֲקִים אֲלֶיךָ
מִשְׁפָּתַיִם לִפְנֵי הַדָּרוֹם בְּגִלְיָה.
בְּמִתְּוֵעַ וְעֲצֻמָּת וְגַעְלִית בְּאֵין
קָקוֹם וְנִגְלִית בְּמִפְעֻלָּיִךְ.
עַל גֹּן עֲבָדֶיךָ וְדִיָּהֶם קָצְרוּ
לְבָנֹת דָּךְ גִּנָּה כְּפִי גִלְיָה.

אֵלִים בְּכֶתֶם כּוֹנְנֵי קִקְדָּשׁ מֵעַתָּה
 לְשׁוֹם קִנְיָנְתֶּם לְהִיבְלֶהָ .
 לְכָה וְעֵינֶיךָ יְהוּ שְׂמֵרָה הַבֵּי
 לָבָם וְעֵינֵם גִּשְׂאוּ אֲדִיָּה .

ואלה עשיתים על עיר ירושלים, כבואי אליה
 ממצרים .

שְׁלוֹם לְעִיר שְׁלָם אֲשֶׁר יִפְתָּה
 גְּעִלָּם לְרוֹאִים יֹאמְרוּ אֵיָה .
 כָּל יוֹם אַחֲזָנִי אֶת עֵפְרָה בִּי
 הִיא בְּחַלְת גִּבְשֵׁי וְהִיא צְרִיָּה .
 לְעֵינֵי גַעַת בִּי רָאֲתָה אוֹרָה
 לֹא נִעְצְרוּ בָּהּ עֲנֵנֵי כְּבוֹדָהּ .
 הָאֵל אֲשֶׁר אָנֹה לְמוֹשֶׁב לוֹ
 יִרְאֶה בְּרֹב עֲנִיָּה וְשָׁב שְׁבִיָּה .
 בּוֹכָה לְנוֹד דּוֹרָה בְּשׁוֹכֵנוּ לָהּ
 יִמְחָה דְמָעוֹת מִגְּעִלֵי לְהִיָּה .

ועוד אמרתי, ועל זה הענין חברתי .

לְצִיּוֹן שְׂאֵפָה בְּפִשֵׁי רוּחִי
 הַיּוֹת בָּהּ כָּל יְמֵי חַיֵּי מְנוּחִי .
 בְּהַשְׂקָה יִנְעַמּוּ לִי הַתְּלֵאוֹת
 וְאַתָּן בָּהּ לְמִכְּהָ רֹאשׁ וְלִחִי .

וְלֹא אֶתְּאוּ לְבַלְתָּה כָּל יְמוֹתַי
 עַדֵּי אֲנֹנֶה וְגַם כִּתִּי וְלִחִי .
 אַחֲזָנִי אֶת עֵפְרָיִם כְּכֹל עַתָּה
 עַדֵּי וְשֹׁאֵר עֵפְרָה אוֹרֵת בְּמוֹצְתִי .
 וְעַתָּה אֲכַסּוּף לְטוֹב וְקָחֵי בְּשִׁמְיִם
 וְהִיא בְּשִׁמִּי וְטוֹב דְּקָחֵי גְּוִיָּחִי .
 עֵפְרָה אַעֲשֶׂה מִרְפָּא לְנִגְעֵי
 וְאַמְרַת עַל שְׁחִין לְבִי וְיִחִי .

(הכנסת עפי כ"י)

[ואלה עשיתי בחלוי, כשהפיק אלהים צרתי .

אֵל נָא אֱלֹהֵי יְחִתָּה אֲפָה
 עַל כָּל אֲשֶׁר יַחֲסֶה בְּתוֹךְ צִלְּךָ .
 אֵל תַּעֲלֵנִי בְּחֵצֵי יְמֵי
 מוֹתֵי הַיְזוּעִיל וְיִסְכְּנֵנִי לָךְ .
 לֹא אֲשַׁאֲלֶה עֵשֶׂר וְתָן לִי חַיִּים
 גִּבְשֵׁי וְאַבֵּן הַרְבֵּשׁ מֵת לָךְ .

ועשיתי על איש מחסירי עמו, נפמור לבית עולמו .

מִפְּתוּחֵי בִּשְׂמֵךְ בְּאֵם עֵינֵי
 עַד בִּי לְחוּט הַשְּׂעָרָה דְּמִיָּה .

יְגַלֵּם לְגוֹ תָבַל וְיִגְעַת לְטוֹב
 כִּי יִבְרוּ הַסֶּפֶה וְאִתָּה עֲלִית .
 אֲשֶׁר יִדְרֹתְךָ אֲשֶׁר שָׁכַנְה בְּכֶם
 עֲלִיּוֹן וְאִתָּה מִשְׁאוֹר פְּדִית .

ואלה עשיתי בים, בהנצלי משאון גליו ורכים.

כִּפְתָּה אֶתְכֶם אֶל זִמָּה אֲנִי
 כִּי עַד הַלֹּם חִסְדוֹ הִבְיָאֵנִי .
 מִקֶּצֶה אֶדְרָמָה וְאֶצִּילֶיהָ
 לְבֹא לְסֵר קְדוֹשׁ קְרָאֵנִי .
 בְּגֶם בְּעֶבְרֵי בִשְׂרֵנִי כִי
 תַעֲבֹר בַּיּוֹם אִתָּה אֲנִי .

ואלה שלחתי לקבר אדוננו יחזקאל, מכבר המאי להקל.

לְבַקֵּר קִבְרְךָ עֵינֵי אֲנִימִים
 וְדַמְעָתִי מְגִלְלָה בְּדָמִים .
 וְהִיא הָאֵל יְחִזְקָאֵל חֲמִכְבֵּד
 בְּפִי צְבָאוֹת מְרוֹמִים וְהֶרְוִימִים .
 קָרְבִי נִכְסְפוֹ לְחֹדֶר עֲפָרָךְ
 וְלִלְקִטָּה מִנְעִפֵי קִבְרְךָ לְשִׁמִּים .
 וְלִשְׁאוֹר מִרְקָחוֹת בְּשֵׁר בְּשִׁיתְךָ
 מִקְפָּרִים בְּכֹל מִינֵי בְשָׂמִים .

וְאִז אֲשִׁיר לְאֵל מִי וְאֹמַר
 חֲבָלִים נָפְלוּ לִי בְּנְעִימִים .

ואלה עשיתי לקבר אדוננו עזרא הסופר, למצוא

כפר.

לְאוֹר עוֹלָם אֲשֶׁר הִתְפִּיר מְאוֹרוֹת
 וְסָבִיב עוֹמְדִים לוֹ כַּמְנוֹרוֹת .
 עָדִי כִי שׁוֹמְעֵי שָׁמְעוּ בְּנֵאוֹן
 לְנִפְשׁוֹתֶם וְרִימוֹן הַתְּשׁוּרוֹת .
 וְאִיהָ יוֹכְלוּ לְכַתֵּשׁ נִפְלְאוֹתָיו
 וְבוֹ הַעוֹבְרִים וְרֵאוּ גְבוּרוֹת .
 כְּבוֹד עֲלִיּוֹן סָבִיב קִבְרוֹ וְנִוְצֵץ
 וְנִסְפִּיץ אוֹר לְעֵינַיִם סְגוּרוֹת .
 כְּבוֹד עוֹרָא קְדוֹשׁ אֵל הַמְּכַבֵּד
 אֲשֶׁר הוּא לְיוֹקִים עֲוָרָה בְּצְרוֹת .

[ועשיתי לאיש עז וקשה, משיב] על חבור רבנו

משה.

בְּל מְשִׁיב עַל דְּבָרֵי מֹשֶׁה
 שֶׁבֵר עַל גַּם מוֹסֵר נֶתַק :
 תְּאֻלְמִנָּה שִׁפְתֵי שֶׁקֶר
 הַדְּבָרוֹת עַד צְדִיק עֲתָק .

[ועוד עשיתי בעניניו על המתפאר עליו :
והסלף געת יקנה בביתו וכו' (למעלה כשער ארבעים וששה).
ואלה עשיתים, ולרבי משה מספרד שלחתיים .

גָּבַהּ דְרָבִיךָ וְעָמְקוּ וְיָתִי
רוּן פְּעֻלָּךְ עַל פְּעֻלָּתֵנוּ .
מֵאֲתָךְ אִשָּׁד (2) תְּהִלּוֹתֵינוּ
וּבְרוּמֵיךָ פֶּן נִדְלָתֵנוּ .
מֵלֶאֱךָ אֱלֹהִים אֶת וְגִבְרָאֲתָךְ בְּצַד־
לָם אֵל, וְאִם אֲמַתָּה בְּתַבְּנִיתֵנוּ .
בְּגִלְלוֹךְ אָמַר אֱלֹהִים גַּעֲשֵׂה
אֲדָם בְּצַלְמֵנוּ וּבְדְמוּתֵנוּ .

ועשיתי בענין אחר הפכם, על אנשים השחיתו
דרכם .

הוּזוּ עַל אֲנָשִׁים לֹא לְעֵזֶר נִבְרָאוּ
עַל בֶּן בְּזוּרָם וּפְלוּ פְּגִינוּ .
הִטָּה כְּשׁוּרִים (2) מִבְּלִי לָבָם וְאִיךָ
יִרְעוּ דְבַר תְּקֻמָּה וְיִתְבַּנְּנוּ .
לֹא בַעֲדָם אָמַר אֱלֹהִים גַּעֲשֵׂה
אֲדָם בְּצַלְמֵנוּ וּבְדְמוּתֵנוּ .

(6) חוּלֵי זֵיל אֲשֶׁר .

ואלה עשיתי לרבי מנחם [בר יצחק] דיין מצרים,
[אשר אין כמוהו נדיב ידים ונקי כפים, יברכהו אל
שוכן שמים] .

וּמִיָּנָה מְבַהֵר פִּישׁוֹן רִתְּבָה
וְלֵךְ בְּרָא אֱלֹהִים הַנְּדָבָה .
לֵךְ נִפְשׁ אֲשֶׁר תִּפְיִן יִאֲרוּם
וְהִיא מִלְּהַבֵי תֵּאֵשׁ תִּצְוָבָה .
וְלוֹ נִגְעָה וּמִיּוֹן כָּל קוֹפְצֵי יָד
וְכָרְ פִּילֵי בְּנִדָּה הַנְּדִיבָה .
אֲזִי שָׁבוּ בְּגֵי דוֹרְךָ נְדִיבִים
וְלֹא נִשְׁאָר אֲנוּשׁ פִּילֵי בְּצוּבָה .

ואלה עשיתי על רבי אברהם (בן הרמב"ם וזכו
לברכה) [בר משה, בירושלם] .

אִם תִּקַּר אֲדוֹן לְכָל אֲדוֹן
הוּא בְּאֵמַת עֶבֶד לְאֲבִרְהָם .
מִיּוֹם כְּבוֹדוֹ נִעְלַם מִנִּי
אֲדָרְךָ מִשִּׁשְׁטַט בְּעֵדוֹ נְדָרְךָם .
כְּמַהוּ שֶׁעָפִי לוֹ בְּעֶבְרֵי אֶרֶץ
רָץ גוֹד וְאִמִּי גַּעְבוֹר כְּמִתְּהָם (6) .

(6) תְּשׁוּקַת רְעוּזֵי חַלְוֵי תַעְבוֹר חֲתִי בְּחֵלְלוֹת נְדוּדֵי (עפ"י שמואל
ב' י"ט ל"ט) .

לאיש אשר היתה לו בתולה יקרה, ונמצאת הרה.

ויונת חן מקננת בחיק אב
ממלא יום ליום מרפה ומספיק.
השכינה רפה אבל עת
בקינה מקננה במפיק.

[ועשיתי לאיש מן הנבלים, וראש הנובלים.

ראו כילי אשר ידו בתולה
לקל שואל ולבלות בעולה.
וכו פלא ואות כי הוא באקד
ונחשב כמנהרבי גדולה 6.

ועשיתי על הראש ר' שמואל בר נסים ושלחתי
אליו.

השר אשר לו בין צבא רום מתנה
לבי לפרודך מדורה 2) גענה.
אתה מאור עולם ותשבון מחשך
כן השכינה בערפל מתנה.
אתה ולא גענה משושי בלחך
אך מבכי טרם קראתיו גענה.

(ח) כילי בנימטריא טכטיס.

הוּן בסנה דך גראתה השר, הכי
אתה כמלאך האלהים תוף הסנה.

ועשיתי לאיש אשר ידו סגורה, ועם נדבתו עצורה.

ידך לכל שואל סגורה
בתולה ואיש לא ידעה.
אלו מתנה אמה בן 2) לא
יתנה מני 2) בנרעה.

ועוד עשיתי עליו, ושלחתים אליו.

ראו כילי אשר ידו כסלע
ולבו לעצור אותה ואמץ.
אנשים נוקדים ידו בפסח
ואך הוא מתליף פסח בקמץ.

לנער נשא אשה זקנה, ולה עשר ואין קצה
לתכונה.

גפלות גבינת חן בענינוך
מרב כבודך יבעריוך בגוד.
לו תחנה צורת דמותך תוף ראי
מוצק, לפתחה גפלו פגוד.
אף קעט בימי שנות בעלה ועש
בך רב לאין קצה כמו שגוד.

[ועוד עשיתי לאיש אשר קפץ ממני ידו, ולמד
הכילות מילודו.]

אם ידיו נבל קפץ מני
ידו מצות יולדו הקים.
לשבע האל, כל יהנה על
נקבדים חסד תריקים.
פי לא ינות שקט הי
רשע על גורל צדיקים.

ועשיתי לאיש נדיב בלשונו, וכילי בהונו.

אם בעלי משנה כמו עין
אתה אמת להם כמו אישון.
ובעת ירחצון (?) על נתיב תיקר
אתה לבדה תעבור פישון.
ואשר ימלאו הם במעשה יד
אתה תמלא בדבר לשון.

ועשיתי לאיש אחד משלח מדנים, והוא מתפלל
בתחנונים.

ראו יגון עולה להפיל תחנונים
בלב יקפץ און ומלא תנונים.
בלבן מתעטף בשובה ביונים
בלבן מבהוץ מטנה מבפנים.

[ועשיתי לאיש אחד יצא לו שם כנדבה, וידו ממל
נדבה הרבוז.]

אתמה לעם הלך (?) ואיך לא נבלאו
דובי ונזלי נדה איך קפאו.
אתה כמו מחול אשר לו קול מאד
גדול, ובזקעו ריק נרים קפאו.

ועשיתי לאיש מאנשי כלנה, הללתי וברח לחרן
ממני ונסתר מעיני.

יליד זלות, אתי נבלות וכילות
אשר כל הנבלות נקפאו בז.
והללתי שמו בשתי לשונות
ונבשלתי במאמר פי וגיבו.
ואולם עת דרשתי לא מצאתיו
ואמרו פי לחרן שם נתיבו.
ואם נתקא ונתמר טלפני—
שמו הרע, בפי עמי ענבו.
כמו עקבך אשר נקנס בתוך חור
נעב חוץ בפי חתול ונבו.

ועשיתי בכלנה על איש מן הנבלים השורים, עושה שירים, והוצב בורות נשברים, ומימיו מרים, ושנו ברכות:

קללות הוא, מחבר שיר כצוֹאָה
 והצוֹאָה כפיו והשוב כנפת.
 והגיונו יבלה את קלונו
 גערותו כשירו גהשפת.
 ואביו הוא משעבד לבלות
 ואמו לתרפות גהשפת.
 וגאספו לעולם שגיהם
 והרשקם לאות לא גאספת.
 גער סגן עלי שקאת אבותיו
 כרים רע עלי בית הסנפת.

ושאלתי מכנו ספרי כל משליו משלי אפר ותוכף
 אשר שלחו בא אלי ולקחו ועשיתי עליו:

קללות בא והשאיר לי כתבו
 כיום אחר, והשני גלו.
 השבתיהו בעת תמו וקתו
 כבלב שב לקואו ובאביו.

ועשיתי לאיש כולי אשר הבטיח אותי כנדרתו,
 ונדר נדרים ויצא פרח ויצין ציץ ויגמול שקרים:

בההגבב כפיו כולי
 והשוב חטא אשר כטא.
 יהי קופץ שמי ידיו
 וגפלה לו אשר חטא.

ועוד עליו עשיתי, וזה הויתי:

כלי התעלים מוקף
 הנה בגדה גרה.
 בלות כף דקקה גדי
 קנה לאית על גרה.

[ועשיתי] על היין, [הנחמד למראה עין]:

וכל חדש מאד ועבב ויגעם
 געת יבלה וקוצו בו נפשים.
 וינו כל אשר יבלה ונושן.
 משפת אלהים נאגשים.

עוד על היין.

יגן שובק השבתיו גאמן לי
 והוא יפרש כמו נחש ונישוא.
 אהבתיהו ובגד בו בערקה
 ויקשוף את לביו לו ונפשי.

אני שמתי היות שמור בקרבי
והוא עצה היות שמר לראשי!

[ועשיתי בחשק בימי הנעורים, ותענוג הבחורים :

צפי חן הוא דמות יוסף (?) ויפיו
ועל ראשו עמרת דוד פאולם.
ונפשי היא לבך בגלו פחרק
והוא גאה ורם עלי בחולם.
ונגנבתי לכן פניו כגנב
ללקט סנדגני פיו ונקלם.
ועלי זרחה שקמי להיו
ודמים לי והן ריחי (?) אשלם].

על החשק :

עני צבנה דרכו לי קשת
על בן שעפי זראו מנשת.
נפשי כמו צפור פרשתה נלכדה
אח אהבתה הימה הרשת.
עינה דמות קשת אבל פרשה
ענו ועליו נראתה תקשת.

עוד על החושק :

סובב חושק על יד תואר
יקאב חשקו פצעי זון.

נבא עלמה היא רוחצת
מלבוש הדנה על העין.
ונשקהו לא לכבודו
בק לכבוד הכלילי עין.
כן יש אדם סובא ושמה
החמיץ לכבוד טיין.

[ובענין הדמעות, היורדות מאש הצלעות, אמרתי :

אסתיר צפון חשק בלבי אז
דמעי כנס נגלה בראש הגל.
לבי עלי נתל אמונה הוא
שוכן אכל דמעי בעין רוגל.

ואמרתי על תקר נוולי שיר מן (הבנין) [העינים] :

הה נגלה סוד חשקי אחר
הנה בכלוא רבי לחוץ.
דמעי נתל אל עיניו רץ
ונגד לשני אחיו בחוץ].

ועשיתי על אשה יונית אשר לקרוא תורה — וכל איש
למשכב זכר יודעת .

שאליגי בעד אשה תקמה
עניתים למדה תקמה רבשתה.
מופתה לזכותה למופת
נחמן גאפון העמה לרעמה.

[ועוד עשיתי על עניניה, לגלות תשותיה (?)]

ושמה מהורה:

- וְאִשָּׁה חֲכָמָה לְהִרְעֵ עֲרוּמָה
- נְתִיב חֲסָא תַּסְקַל וְיִשָּׁר תַּעֲקַל .
- נִקְרְאוּ שְׂמֵיהּ יוֹלְדֵיהּ מִהוֹרָה
- וְכֹן הִיא , וְאִכּוּן כְּטַהֲרַת יְהוֹקָאֵל .

וחברתי ספר גורלות, לאיש מחשובי הקהלות,

וכתבתי אלה השירים:

- שֵׁר תִּקְרֵ אֶתְּהּ נְסִיכְנוּ
- וְנִשְׂיֵא אֱלֹהִים אֶתְּ בְּתוֹכְנוּ .
- הִגֵּה לָךְ סִפְרֵ אֲשֶׁר מְלוֹי
- יֵאמְרוּ: לָכֵן גִּבְרַע לְמִלְכְּנוּ .
- קוֹרְאִים לָךְ קוֹמָה כּוֹשֵׁר בְּנוּ
- כִּי שִׁבְלָה וְאִיר לְחִשְׁבְּנוּ .
- דְּבָרֵי אֶמֶת תִּמְצֵא בְּפִינוּ , יוֹם
- גִּזְרָה תִּפְּוֹל בְּתוֹכְנוּ .

ועשיתי על איש כילי ראיתיו דואג על העב הנעצרת,

בשנת הבערת.

- אַל תִּדְאָג עַל הַנְּשִׂימִים שְׂרִיגְךָ
- אַם נוֹזְלִים יֵאָ וְצִקוּ עֲלֶיהָ .

כי ממה למה קפוצ יד כי שמם
בשמה ומפעלים במפעלה .

ועשיתי על החכם ר' יוסף המערבי (א), בנסעי לאובה

מארץ הצבי:

- בְּהּ הוֹכִישׁ אֱלֹהִים נִם דְּמַעוֹת
- בְּהּ אָמַר לְצוּלָה תְּרַבִּי .
- (וואף בך ?) בֵּית וְכוּל בְּרָא לְשִׁבְתוֹ
- לְשׁוֹן קַדְשׁ וְנִהַל שָׁם עֲרַבִי .
- וְהִיִּיתְּ נְבִיר וְרַב בְּמַעֲרַב
- וּבְמַטְרָה מִשְׁחָה אֵל לְנִבְיָא .
- וְאֶמְנָם כִּי אֲנִים צוּכָא בְּמַקְדִּישׁ
- וְאֶתְהּ בְּהּ כְּמוֹ נֵר מַעֲרַבִי !

ועשיתי על הקהלה, המואסת התהלה:

- שְׂדֵי שְׁלַח צוּעִים לְדוֹשֵׁשׁ בָּל
- טוֹבַת בְּנֵי בָּבֶל וְכַלְנֵה .
- עֲשִׂרָה וְכָל חִילָה לְזָרִים תֵּן
- וְחִשׁוּף יִפֵּה סַחְרָה וְנִלְגָה (וְגַל נָא ?) .
- אַם בְּסַפְיָה רַחֲבָה , קֶצֶר
- אוֹתָהּ וְאֵל אִמְתָּה תִּכְלָה .

(א) ראה תודותיו כסעות לשער ארכעיס ושסה .

ועשיתי על בני עדינה, אשר היו בימי קדם פאר כל מדינה, ועתה נותרו למשל ולשנינה:

אנשי עדינה נבזים ושפלים
 מכמר המונם דמן ואשפה.
 לא אחריש עד אשית לבבם
 להיות לחצי שירי באשפה.
 הן אם תמול בם היו אצילים
 היום יקימם אבד ונספה.
 היום בשמת ותמול בשחק
 היום באשפה ותמול בקפה.
 הם לא לעזר גם לא להועיל
 פי אם לבשת וגם להרפה.

ועשיתי לאיש כילי מכל אשר לפניו, והוא נחשב נדיב בעיניו:

וראיתי אגוש פלי ולפני
 נדיבים הוא בעיניו ראש לכלם.
 ולא געלה למעלות הנדבה
 עזי ויכל תמור לעלות בסלם.

ועשיתי על אנשים הללתיים בשירים, ולא הבישו דרכם ולא ידעו מהלכם:

תשובת שיר שלחתיך ולא ישיב
 וחסדי בין ושקל עם תמימות—
 ותשבנו את תהלתך לקלון
 ותבע ותשבנו ישר ותפוח.
 וכלם בנבילות הם שמתים
 ואכלו וקאסו דברי געיות.
 ודמיונם כרמש ובלבלים (?)
 אשר כמור יהי....
 תגה אותו לצואה ויתנה
 ושמן ראש קשה אתו וימות.

ועשיתי לאיש נדיב שלח לי מנחה, וביום השני קפל הארוחה:

נדיב תלב אשר העשיר בגי איש
 ולא נקצא בקטיו כל ומסבן.
 שתי גדיו שתי צרות מקנאות
 וזאת מטיוב ובשנית תסבן.
 בשת תגמול נדבות נד וימונו
 תקנא תשנה לעשות בן.

ועשיתו לאיש מנדויבי ספרד כמוהו בנדבה לא נהיה,

שמו רבי חייא :

שאז שלום לנכיר, וקר עם הם החביר
ווקרו קול נעביר נדיב הדור חיא.

למי חקמות צמא ולעשות טוב הומה
ערכות הנקר מעפר שפלות חיה.

ולו מנדבתו יאו איש נשמתו
ותנה וולתו ונפשו לא חנה.

[ועשיתי בענין החשק, בעופר אשר עיניו כלי נושק:

צבי טחן אשר שכן בלבי

שקרפה וקוד צלעי ומעי.

ולולי כי הנגני בעיני

והרבה עד מאד חנם פצעי.

נמתיהו בבת עיני ושמתיו

געץ שתול על פלגי דגעי.

ועל לשעו נמתיהו בלבי

עדי שכן חכרים גין צלעי.

ועשיתי על איש היתה לו שפחה, והוא ואביו

מתעלם בה, זה הולך וזה בא :

שמועי מתי צדק ויושביו שערה

כי נבירה ומה ופיה מערה,

איה מוסדות שתק לזאת לא ורגזון
כי איש ואביו גלכו אל הנערה.

ועשיתי באיש ראיתי מצנפת עצומה, כמו מאתים

אמה :

ומצנפת בראש נבל קשורה

חשבתייה כלי מלא כפפה.

מאד גדלה והיא עומדה עלי ריק

כתכלית ההננה על כרימה.

ועשיתי על איש מרוח אשך, ונשא אישה יפה תאיר

בחשך :

... דיודי שדוי בלה נעיקה

ולא יחסר לה כל פגענוג טוב.

עלה עמה עלי ערש אהבים

עדי תהנה כגון רנה ורטוב.

רצאה ביצתה עמה גרורה

והיא ביצה אשר נולדה ביום טוב).

על השיבה :

מודה אני מעשה מתי עולם.

חלובשים לבן ביום אבקלם.

בן שְׁעָרוֹמִי לְבָשׁוּ לְבָן
עַל נוֹר וְיָמִי נֶעַר וְסָר צִלָּם.

עוד לו':

אִישׁוֹם וְיִבּוֹנִי עָלַי רַב שְׁעָרֵי
אָמְנָם כְּסִידוֹתָם שְׁחִין פִּוְחָם.
כִּי לֹא אֶלִישֶׁע אִזְיָה בֶן הַנּוֹאֲזִי
לֹא קָרָאוּ אֶתְרֵי עֲלֵתְקָתָם.

[והעתקתי בספרד ללשון הקדש מורה הנבוכים,
לאחד מן הנסיכים, והיה לראותו כוסף, ושמו יוסף,
ושלחתיהו לו עם אלה השירים (א):

שְׁלֹם לְךָ עֹבֵדָה קָרֵב חֲכָמָה
כִּי כִה צָמְחִי יוֹם וְיָדִי צָצִים.
עַד קָנָאוּ בּוֹ יוֹצְאֵי צָבָא
בַּיִשְׁטָמָהוּ בְּעֵלֵי הַצִּיִּים.
אִם תִּאָּחֵב לְעֵלְזוֹ בְּגַן חֲכָמָה
הִנֵּה עֲרוּגָה מְלֵאָה צִיִּים.

(א) ספר מורה הנבוכים להרמב"ם בהעתקת ח"ו (טוב
בסגנונה מהעתקת א' בן תבון הרגילה בדפוסנו) הופיעה בפנים
פראשונה עמ"ל כ"י ע"ו החכם שיער, לוגדון תר"ח.

או לְכָה תִּקְרִיב לְאֵל קָרְבָן
הַנֶּזֶר לְךָ הָאֵשׁ וְהַעֲצִים.

ועשיתי בעיר כלנה, לאיש לקח הבו תרומיה,
ושמו חוקיה:

אִמְרוּ לְרֹאשׁ הָעַם יְחֻקְנָה
יְחֻקְנָה בַּדְּרָאָה בִּב עֲלִילָה (א)
בְּכַעַס וַיֵּאבְדוּ הַבְּבִלוֹת, אָה
לְהֵם שְׁלֵמָה יוֹצְרָה מִחֵנָה.
אִיגָה יְחֻקְנָה, וְחִלְלָה,
כִּי אִם מְצַשָּׁה בּוֹ יְחֻקְנָה.

ועשיתי בצרפת לאיש חנף מכל עמו, ויצחק הלוי
היה שמו:

דִּנְרָשׁ קְנֹת מוֹסָר, קָתָה כָּל יוֹם רָאִי
מוֹצֵק לְהַבִּישׁ מִחֻזָּה צְלָמָה.
כִּי אִם תְּהִי רוֹצָה הִנֵּה מְזַחֵר לְכָל
תְּחִסִּיר בְּחִסְרוֹן פְּעֻלָּה חֲסָדָה.

(א) היולר ברא אותך, הניבל, למהיה לפני הנבלות, למען לא
תכלינה מן הארץ.

או אם יהי בו מום הנה נשקר לבל
 מום קטנה מוסף עלי מוסף.
 אם מט לניבי אונה תתלוש
 וברב גאונה תהלים קמיה.

לאיש חנה ושמו יצחק הלוי:
 אמונה אין בלחה, ברום שמק שבתה
 שבי בפשי אמה, ועמד הלוי.
 יקר והוד יש בה, והאות על טובה
 אשר אין חלק בה, ליצחק הלוי.

ועשיתי במולימולה על הנשיא רבי יוסף ׳ שושן
 כשנפטר.

שנה אשר בה והוסף הגביר
 גאסוף תבי אחריו צאן אובדות נהי.
 היתה שנת איר שנת זעם ועת
 גזון והאל שמה קרא נה"א.

(א) הנשיא ר' יוסף ׳ שושן (שמכר גם למעלה בשער מ"ו) נפטר
 בחדש שבט (ד"א תתק) ס"ה, היא שנת נה"ו, ע"י אבני זכרון לשד"ל
 ס' ע"ה ודברי הרש"ל רפאלפורט בכרם חמד חלק שביעי עמוד 249
 וע"י גם במאמר החכס ר"ד קאססעל בספר היכל לזון (Labelschrift)
 עמוד 125 — בתרוז א"י נה-יהיס.

וקודם מותו חרש אחד או שנים שמענו כי יש שבר
 במצרים על הרמב"ם זכרו לברכה:

שבר מעל שבר נקרא
 לבית שומעיו בארי שפף.
 כי אחרי מות משה גוע
 השר יוסף ויאסף.
 לשכון במהיפתו בא ר'
 יקה משה עצמות יוסף.

בעניני תבל:

ורואה בלבבו זמן רע ונתיבו
 בנקבת צור יבא, ונקבא במהילה.
 ומבל כמסחר, וכל איש בה וסחר,
 ומה זה בה אבחר, והיא רעה חולה.
 וקבת טובתה, אני פוסל אותה
 לפען חמתה, מרבה מצלה.

ועשיתי על אחד מן הנבלים, גאה בהונו עד
 כוכבי כסילים:

בואתה גבל אשר
 ערה ושמ גבול דביר.
 פסע יהי נשבר ושה
 פי אחרי דרגא חביר.

שיר מוסר ותושיה:

אל תהיה עצל לבקש לך מנוחה
 ושים קנך מלון ארתיים.
 כי לא תהי מוצא מנוחה בך
 נוחה ובעליות מרנתיים.
 חבט לשון קנש ושור כי לא
 יתקצצו תוכו שני גתים.

על אשר הציקוני הפרעושים בליל שבת:

לפי לפרעוש חלל וצועע
 לרות כרמי כל תענוגו.
 לא אשקמה עד אשוב גמולי
 וברם עונו ביום אמוגו(?)
 מועד ושבת לא יעצר בי
 לתפוק לאכל הדשו וסגו.
 אמרו חברי הם התקמים
 אסור ביום השבת להרגו.
 ואמרה הם אמרו תחלה
 תבא להרגה השבם להרגו.

[ועשיתי בחדש תענית ישמעאלים, כששמעתי

כשיכמים בשחרית ואוכלים:

האל ענג נפשות עמו
 במאכלים, כי לא ענה.

לא ירעיב נפש הצדיק
 רק ישביע נפש בענה.
 כי לא ענה ענות אדם
 נפשו רק אחת בשנה.
 שני לכם משבימו קום
 בו יתן לידידו שנה.

ועשיתי על הנשיא ר' ששת שהוא ראש נדיבי עולם,
 ואסף החמורות כלם:

אם תשאלו על הגביר ששת
 הוא בזמן נשאר לראש פנה.
 נבע עד זמנה ונדבתו
 לא בלחה, אף יספה עדנה.

ועשיתי בענין האוהבים:

מתב ארצות צר ולא
 יביל שנים אויבים.
 באשר מקום זרת מאד
 נבב לאלף אויבים!

ועשיתי על הקהל לניאל, ישמרנו האל:

שפת ימרי לשיגי מחלל עם
 אשר שקלו בנראת א"י ריחו (ישעיהו י"א)

וְשׁוֹלֵם דְּבַר הַקְּמָה אֱלֹהִים
וְעוֹבֵד אֶת מְאוֹר שְׁמֵשׁ וְרֵחוֹ .
וְשׁוֹלֵם רְסוּסֵי טַל לַיָּם סוּף
וְיִמְכִּיא עוֹד תְּמָרִים אֶל יְרֵחוֹ (6) .

ובהיותי בלוניל בקש ממני ר' יהונתן הכהן להעתיק
לו ספר זרעים לר' משה אביר הרועים, והעתקתי
ואליו שלחתי עם אלה השירים:

וְצִו אֶל שְׁלוּמִים , לְהַבְרַת תְּמִימִים ,
תְּכַמִּים גְּעִימִים , גְּבוּגִים וְדוּעִים .
תְּשַׁבֵּה כְּאוֹרָה , וְשִׁיבוֹן בְּתוֹרָה ,
וְהִיא כְּפִנְיָה , נָהֵם לָהּ גְּבִיעִים .
אֶקְבֹּם גְּבוּהִים , וְאוֹרֵי נְגוּהִים ,
וְכִהְנִי אֱלֹהִים , בְּמִנְחַת יְרֵעִים .

ובתבתי לר' יוסף מקור התושיה, בן השר המצרי
ר' עובדיה ו"ל:

הַיֵּשֶׁר לָהּ תְּקִמָּה וּבִין הַתְּנַחְשׁוֹ
וּבְתוֹךְ הַרְבֵּד וּמִצְאוֹ יוֹם וְחֶפְשׁוֹ .

(א) לו יוסף להם ה' חכמה יהיה כאלו יוסף ירח לאור שמש
או רסיסים לים סוף או תמרים ליריחו שיר התמרים - אולי יש לקרוא
בבית השני: וְשִׁלֵּם ... אֱלֵיָקָם

וּבְרִזָּא בְּרוּחַ אֵל תְּמוּדוֹת הַמִּקָּן
וְיִשְׁוֹטְטוּ לְמִצְוֵא וְצִלְמֵי יַחֲסוּ (7) .
אֶמְרֵ אֱלֹהִים מְהֵרָה וּלְכֹנֵי אֱלֵי
וְיֹסֵף אֲשֶׁר יֹאמֵר אֲיָבֶם תַּעֲשׂוּ .

ובענין החשק עשיתי אלה השירים, כימי הנעורים:

צָבִי הֵחֵן אֲשֶׁר לָחִי
בְּסַפְרִים מְעַלְמָת .
וְעֵינָיו שׁוֹלְפִים עָלַי (?)
וּבְרָק רַב מְעוֹפְמָת .
שְׁפָתָיו צוּף וּפְגִיו גֵּן
וְשֵׁנָיו דָּר וּפִיו נֶפֶת .
בְּגֵן לָחִי מִשׁוֹשׁ עֵינֵי
בְּנֶעֱת צוּפָה וְנִשְׁקָמָת .
אֶבֶל גְּפָשׁוּ בְּאֵשׁ חֶשְׁקוֹ
אֶרְוֹפָה הִיא וְנִשְׁקָמָת .
שְׂפָתַי עֵינֵי בְּגֵן עֵדֵן
אֶבֶל לִפִּי בְּתוֹךְ תַּפְּתִי .

ועשיתי בעיר בלגה על איש אשר נרדפה שמו ונבלה
עמו:

וְבֵל אֲשֶׁר תִּמְאָ לְנַפְלוֹת וּלְדָרֵי
עַד בְּנִבְלָה מְמִשְׁלוֹ בְּגֵן בְּעוֹרֵי
[וְרַבִּי יְהוּדָה ב"ר שְׁלֵמָה אֱלֵהֲרֹוִי (תחבמוני)] 14

ועשיתי בענין דמעות העינים, הנגרשות כיאור מצרים:

זמן דע, התשיף עיני גזגז
 דרמה ירה כל יתחיון.
 שעפי, עד למי היגזים
 ככנפיקם בכל עת יתחיון?
 ושמתתי גבת עיני תמיתון
 לרב כני - אבא הפת תחיון.

ישלחתי מדמשק לחמת אל הרופא רבי משה ב"ר צדקה:

גביר מדור גזר פרצה ונדרה
 לשוב לרעות שאר צאנה געדרה.
 ואל תשפת ידדים לה גזוי
 ויחילו דבר סיה ונדרה.
 תכי אתה כרוב ממשח ולכן
 לעיקה שוב ושים סדרה דתדרה.

על הנשמה:

חונה ונסגרת גבור גויה
 מיום חנותה גזלה עדקה.

נקרא ברכות אף קללות הוא שמו
 באשר לעזר וקראי סגי נהור.

ועשיתי בעדינה על איש מן האצילים, אשר היה בתעלולים:

עדינה פה אנשים פכתמות
 ונבערים לפריצים נבלים.
 וכהם בזעלים פי הפקמה
 והפלים ברגלי הפעלים.

וכתבתי לאיש מאצילי הדור וגבוריו, למען אחרו לי פעמי ספריו:

שאלו שלום לדוד אמם ואלם
 שפל רוח געלי גאותו.
 לאטם מכתוב ספר לדוד
 ואלם יחשף לו ניב שפתו.

ועשיתי לאיש נשא אשה קדושה, והיה מתחבר לכל אשה קדשה:

חושק גנות גבר ועוזב רענת
 תיקו, גברותיו גשו לשמוע.
 גבר גנות קדש גזרות יחליף
 פי התחיות יחשוב לקבוע.

רָמָה וְתַחֲסַפֵּר אֵלַי כִּימָה
 מִי יַעֲרוֹךְ דַּפִּיָּה לְרֹב וּפְיָה.
 יוֹם פִּשְׁטָה בַּגּוֹף אֲנִי לְכַשֶּׁה
 עֲדָיָה וְהַסִּירָה כְּסוּת שְׂבִיָּה.
 זוֹרְחָה כְּשִׁמְשׁ עֲלֵתָה מִבַּיִת
 כְּלֹא נִגַּה חֲשֶׁה וּמֵאֲפִלְיָה.
 יוֹצְרָה כְּשֶׁמֶס תִּלְלָה בִּי בֵן
 כֹּל הַנְּשָׁמָה שֵׁם תִּתְּלָל יָהּ.

על ארך הגלות:

חֲסִין וְכוֹרֹזִת וְדָךְ גַּלִּים
 בַּיּוֹם וְאִיךָ תִּיבֵל לְהַתְּעַלֵּם:
 רָצִין בְּכוֹר גְּלוּת יִשְׁעֶתְךָ
 תַּחֲלוֹם כְּמוֹ עֶבֶד פְּדוּת תוֹלֵם.
 יִשְׁאַל בְּעַד תְּקוּן וְאֵין עוֹלָה
 יִדְקָה לְעוֹר וְשֹׂאֵל אֵלִים.
 זֶה לֹא שְׂנֵאת אֵלֶיךָ יָקָר לֹוֹלֵי
 תִּפְקֹד עוֹן צְרוּי וְלֹא שְׁלֵם.
 יָהּ שׁוֹב וְתַחֲרָאֵל לְיִשְׂרָאֵל
 תִּשׁוּב וְיִבֵּא יַעֲקֹב שְׁלֵם.

בענין בקור בית תפלה:

תַּצַּר בַּיִת קִדְשֶׁךָ קִמְתִּי לְבַקֵּר
 לְחַזוֹת בְּעֶמְךָ עֲרֵב וּבִקֵּר.

רָאָה עֲצָבִי וְשׁוֹר מִצְּפוֹן לְבָבִי
 אֲשֶׁר יִרְאָה צְפוֹן כֹּל לֵב וְחֹקֵר.
 וְקוֹי לְבִי וְכֹל שְׂבָרֵי קֶךָ שֵׁם
 וְנֹדַע בְּאַמָּתַי כִּי לֹא תִשְׁקֹר.
 זָרָה אִיבִי כְּמוֹ דָּוָה וְעֵינַי
 מִקְּנָאִי מִחַזוֹת טוֹבֵי תִנְקֹר.
 וּמִיָּדָה שֵׁים עֲלֵי גִפְוֹן וְטַעֲמָה
 וְאִזְתָּה אֵל תְּהִי נִוְתֵשׁ וְעוֹקֵר.

על אישים יחליקו לשונם:

וְיֵשׁ אִישִׁים מִתְּנַקֵּי נִיב וְשִׁפָּה
 יִבְלִשׁוּנֵם וְיַתְּנוּנִי וְנִיבֵם.
 וְגִלּוֹ לִי פָנַי רָצוֹן וְאַחֲבָה
 וְנִבְעַתִּי הִכִּי אֲרָבִים כְּלָבִים.
 וְאִיךָ יוֹבֵלוֹן צְפוֹן רֹעַ לְקָבִים
 וְהַכְּרַת פְּנִיָהֵם עֲנֵתָה כֵּם.

על ענין הפרידה:

לְכִמְסִי נָד וְנַע אֲתִיבָה בְּקִוּוֹן
 הַלּוֹם יִגְוֹן וְלֹא שְׂבָר וְזוּן.
 אֲקוּ יִשַׁע וְלֹא אֲחִתָּה וְאוֹלָם
 מִצְּוָקִים אֲחִתָּה עוֹן בְּעוֹן.
 כְּמוֹ עוֹר כְּמִתְּשָׁבִי פְּלִאִים
 תַּצִּוֹת לִלְוֵל וְקוֹי רָאוֹר וְזָאֵן.

וְעֵשִׂיתִי לְאִישׁ מְרֵבָה לְקִנּוּת סַפְרִים, וְהוּא מִן
הַכְּסִילִים הַבּוֹעֵרִים :

רְאוּ פִתִּי אֲשֶׁר נוֹשֵׁן בְּשִׁבְלוֹ
וְדַמְעוֹתָיו(?) תְּדַשִּׁים לְבָקָרִים.
וְהוּא מְרֵבָה קִנּוּת סַפְרֵי תַעֲוִדוֹת
וְיִדְרֶמָה כֶּם תְּמֹר נוֹשֵׂא סַפְרִים :

וְעֵשִׂיתִי לְאִישׁ הַלְלָתוֹ בְּשִׁירֵי, וְהַכִּיר מְלִיצַת דְּבָרָי :

הַשֵּׁר תְּלִיצוֹת מְמִלְיוֹתַי לְבֶשׂ
וְעַן אָרִי וְאָרִי לְכָל צִירֵי יַחְבֹּשׁ :
דוֹדֵי דָרֶשׂ מְלִי יִהְיֶה מְפִיר, אֲבָל
כִּי מִקִּנּוּת תִּזְאָרִי רְדָה דְּבָשׁ.

וְעֵשִׂיתִי בְּדַמְשֵׁק עַל רֵי צְדָקָה הַדִּיּוּן, לְסִבָּה וְעַנְיָן :

אֲנֹשׁ נָטַע בְּכַרְמוֹ עֵץ פְּרִי גֵם
עֲבָדָה הוּא כִּיּוֹם וְלֵיל וְהַשְּׂקָה.
וְעַת הַחַל גִּתּוֹן פְּרִיּוֹ בְּעֵתוֹ
וְאֵל כָּל חֵף אֲבִילָתוֹ מִתַּנְקָה.
בְּתַלְשָׁהוּ וְחֵם לְרִיק וְגִיעוּ
וְכִבְּה מַעֲשֵׂה רַבִּי צְדָקָה.
תְּמֹל בְּגָה דְּבִיר מוֹסֵר וְהַיּוֹם
תְּרַפְּהוּ וְשֹׁב שׁוֹחָה עֲמוּקָה.
אֲבָן כּוֹשֶׁפֶט וְהוּן מוֹשֶׁפֶת וּמִפָּח
וְלִצְדָקָה וְהַגָּה קוֹל צְדָקָה :

עַל אִישִׁים גְּאוּם :

יִבְרַח אֱלֹהִים כָּל בְּעַלֵּי נְאוֹן
בְּבָזִים וְעַד בּוֹכְבֵי וְכוּל גְּאוּם.
לְכֹשִׁים בְּגָדִים הֵם תְּדַשִּׁים אֶף
הַמַּעֲשִׂים בָּלִים מְטַלְאִים.
יִרְמוּ לְרֵאיוֹתָם אֵלֵי בְּנֵי
נְאָה וְשִׁתוֹתָיו מְדַפְּאִים.
רְעִים וְחִלְיָה הָיוּת בָּהֶם
אֲנָשִׁי מְדוּם רְעִים וְחִטְאִים.

עַל נְדִיבִים כְּפִיהֶם, וְקוֹפְצִים יְדִיהֶם :

חָה רְאֵתָה עֵינֵי אֲנָשִׁים הֵם כְּמוֹ
הַפְּרָמְלִי בְּכָל וּכְאֵתִי קָוֹ.
וְשִׁמָּם נְשִׂאִים אֶף בְּנִדְבָתָם נְשִׁי-
אִים הֵם וְגַם רִים וְגִשָּׁם אֵין.

עַל אִישׁ נֶאֱמַן חֲשַׁבְתּוֹ וְנַהפֵךְ לְאוֹיֵב :

יְדִירוֹתָךְ תִּשְׁכַּתְמִיהוּ כְּמוֹ קוֹן
בְּעִנְיָנֹת וְקִר נִצָּפוֹ וְנִכְמָם.
בְּחִנְתִּיהוּ וְהַמְבָרְחֵן בְּשִׁמָּשׁ
אֲשֶׁר יֵצֵא וְחֵם עֲלָיו וְנִכְמָם.

ולא ידע הכי צור שם בתוך פי
 עלי כ"י אויבי חרב מרנקה.
 געת פי אשלהנה, הענקים
 אני מוריד בועם לעלוקה.
 אני אחריש געת שירי ודבר
 זמן ורעיש בירו התנקה.
 ומי נגע למלחמתי (?) ונקלט
 ומי שלח בהדרי יד ונקה?

ועשיתי במצרים על הדין ר' מנחם ו"ל על ענין איש
 אשר במחתי בו, ונכשלתי בניבו:

קראתי בצר לי פסל
 ונאבטת על עצב גבנה.
 הנה כסף סיגים וצנב"י
 מיהו אנלי סודו אהנה.
 ונאשליבהו אל האש -
 ונצא תעגל הנה.

ובענין החשק עשיתי, ובית אהבה בניתי:

אפי תחו מחצני בנפיו
 ותבעיר פי וקוד תשקו ועצבו.
 ובמדה אשר מוד גמלתי
 ותאכלתי פני תמאו וחובו.

בהראותו ראי מוצק לעיניו
 תשיבותי וקוד תשקו לרבנו.

ועשיתי על אשה רעה ולה בן פריץ דומה לאמו
 בכעסו ובועמו:

אשת פסילות צור בשחת יצאנה
 חיש ותנקה תוך שאול וישברה (?).
 תדמה עתלנה בק גנה ודמה
 אמריה, בוראה לא נענקה ויחללה.

ועשיתי על צפור נלכד בפח:

ראי צפור אשר עלה בתוך פח
 ולא יעיר פעת צר לו פנפו.
 תשבתיהו פבן אדם בעולם
 ולא יועיל פבדודו לו פסופו.

על חרב מרוטה:

תרכ גיד בעלי קרב תעיר
 וקמו לשון אש תהדר תכס.
 בעי שאלוני למי תדמה
 ואומרה תדמה לשון תכס.

בְּגִלְגַל נִבְזִים בְּזִיּוּם אֹתוֹ
כִּי מִפְּנֵי לֹא הִשְׁכַּחוּ רַק.

וְאֵלֶּה עֲשִׂיתִי לְאִישׁ עֹשֶׂה פִתּוּחֵי כֶסֶף וְעַמְרָה, לְסַפֵּר
תּוֹרָה:

תִּפְתָּחֵי זָהָב יִדְמוּ פֶּה
בְּעוֹת עַל בְּדֵי הָאָרֶז.
מִן הַקֶּדֶשׁ נִשְׁמַע קוֹלָם
כְּפַעֲמוֹנִים בְּמַעַל אֹהֶל.
בְּזֹאת נִדְבַת הַשֵּׁר יוֹסֵף
כָּל הַמִּשְׁפִּיל אוֹתָהּ יִרֶן.
יִדְוּ חֲסִדוֹ אֶל כָּל יְבוּא
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְקָרוֹן.

וְעֲשִׂיתִי לְהַתְעַלֵּם בְּנָגִים, וּלְרוּת בַּת הַגִּפְנִים:

דִּוְרֵי שְׁתֵּה עִמִּי בְּצַל גִּבָּה
אֲשִׁים הַרֵם נִגְדָה וְשׁוֹשְׁנָה.
אֲשַׁמַּח בַּת פָּרִם אֲשֶׁר גִּלְגָּה
תִּרְשׁ, וְהִיא בְּלֶה וְנוֹשְׁנָה.
בֵּן יוֹם בְּעֵין הָאֵל כִּיּוֹם אֶלֶף
שָׁנִים, וְהִשְׁנָה כְּמוֹ עֲרֵנָה (?).
כִּי יִתְנַגֵּי אֲהַיָּה בְּכֹזִם
עֲדַנִּי בְּעֵין הָאֵל כְּמוֹ שְׁנָה.

וְעֲשִׂיתִי לְלַמֵּד בְּנֵי אָדָם מוֹסֵר, וְלִהְתַּנְהַג בַּחֲמִידוֹת
עִם כָּל בָּשָׂר:

אֲתָה תִּכְבֵּד מַעֲלָתָה
כִּי מַעֲלָתָה יֵאָמֵר תִּכְבֵּדָה.
בְּאִשֶּׁר תִּהְיֶה עֹשֶׂה תִּהְיֶה מוֹצֵא
וְשֹׂאֵר לְאִבֶּיהָ וְנִגְדָה.
אִם תַּעֲשֶׂה טוֹבָה תְרוֹמְמָהּ,
אוֹ תַעֲשֶׂה רָעָה תִּאֲבָדָהּ.

עַל אִישׁ נָבַל קוֹפֵץ יָד:

אִם אִישׁ נָבַל יִזְכֵּר עֲשֶׂר
אֶל אוֹיְבָיו חַיִּים יִרְיֹשְׁנוּ.
חַל בְּלַע וְנִקְוָמוּ
אֶל מִפְּנֵי יִרְיֹשְׁנוּ.

עַל אִישׁ גְּבוּה לֵב:

בְּרִאוֹתָהּ אִישׁ אֵין יִשָּׁר בּוֹ
רַק בְּעֵשֶׂר נִפְשׁוֹ יִקְרָה.
אֵל תִּשָּׂא לֵב אֶל גְּאוֹתָו
כִּי מַעֲלָתוֹ מַעֲלַת גִּבָּה.

עַל אִישׁ כָּל עַת יִרוֹק בְּבֵית הַכְּנַסֶּת:

רְאוּ עַל כָּל בְּאֵי קוֹדֵשׁ
מִיָּמֵי מִתְחַר עֲלֵיו לְזִרוֹק.

ועוד עשיתי בענין התשוקה, והחברה החשוקה:

נַעֲלֶה הַיָּמִיתִי לְבֵית אֶהְבֶּה
 קָדָה וְתַפְחָה בְּאֶבְיָנִי.
 וְכִסּוּר צְעִיפָה וְלִמָּה תֹאדָה
 הַחֲפִיר בְּרִפּוֹ בַת אֲבִיתָיִל.
 נָחַת בְּלִיל אֹרֶחַ וְחֲרָדוֹ כִּי
 וַיִּרְקְדוּ הַרִים כְּמוֹ אֵיל.
 שְׁחִיתִי אֶתְּהָה נִגְלוֹ צְמוּגִי
 וַתַּחֲשׂוּף יָדָהּ בְּבַת חַיִל.
 וַתַּחֲפֹךְ עָלַי עֵנַן שְׁעָר
 שְׁחֹר – וַיְחַיֵּם הַפֶּה לְלִיל !

על ספר המדע:

סֵפֶר בְּעֵץ שְׁתוּל בְּמִי בְּדַע וּבוֹן
 כִּי בּוֹ חֲפְצָיו וּמִצָּאָה כָּל הַדְּרָשׁ.
 סִפְרֵי גְאוּגֵנוּ וְאִם רַבּוֹ קֹאד
 תַּמָּה עֲנָפִים לוֹ וְהוּא הַשְּׁהֶשׁ.

על איש יצאו עליו דבות רעות:

הַפֶּקֶד בְּהַר צִיּוֹן אֲגוּשׁ טָמֵא לְרֹאשׁ
 קָדָשׁ וְלוֹ נִגַּע אֲשֶׁר פִּשְׁהָ בְּעוֹר.
 יַפְעוֹר לְכָל עוֹבֵר וְשָׁב עֲצָמוֹ, לְזוֹאת
 כָּל יוֹדְעָיו קָרְאוּ שְׁמוֹ רֹאשׁ הַפְּעוֹר.

לאיש עווב אשתו, ומתעולל בשפחתו.

קִדּוֹת אֲגוּשׁ הַנֶּפֶךְ בְּלִיעַל
 הַתַּקְבִּיצוֹ שְׂבוּעוֹ בְּגִי וְעֶקֶב.
 חֲשֵׁק בְּשִׁפְחָתוֹ מִקּוּם אֲשֵׁמוֹ
 וַיִּתְפַּחֵךְ מִיִּשׁוּר אֲרִי עֶקוֹב.
 אֶד וְלִדָּה לוֹ בַת אֲשֶׁר דָּמָתָה
 אֲרִי בְּמִצַּח עֵו וְלֵב עֶקוֹב.
 יִשְׁמַע שְׁמוֹ הָרַע לְבַל יַעֲזוֹב
 אֶתְהָה וְלֹא תִפְחֵץ בְּבַת וְעֶקֶב.

לאיש כטיל:

דִּוְדִי וְנִקְרַמְתִּי לָךְ שִׁירִי
 וַעֲנֵן שְׂכָלְךָ נִחְשָׁה תִשׁוּל.
 וַתִּיבּוֹתִיו לָךְ פְּגִימִי
 אוֹלִי לְבָךְ עֲרִי וּמִשׁוּל.
 כִּי וְנִרְמִי מִצְנַת אֵל לִפְּ
 בִּי עוֹר לֹא תִמּוֹן מִקְשׁוּל.

לחבר דעת:

חֲסֵר דַּעַת וְקַל רוּחַ בְּרַעְיוֹ
 וְהוּא כְּבֵד כְּמוֹ תְּבוּר בְּהַרְיִים.

הַמִּמָּר מִטָּר גְּפִרִית וְאֵשׁ עָלָיו
 עַד כִּי יִגֵּד מְנוּחַת יְהוֹי נְעֻמָּה.
 רוּחוֹ לְאֵשׁ נָפַח וְשִׁלַּח מִנְּקָה
 וּלְפִי שְׂאוֹר גּוֹפּוֹ שִׁלַּח אֲשֶׁר־.

ויען השלישי :

שְׂדֵי שִׁלַּח מִהֵר עֲדֵי מְנוּחַת
 הָאִישׁ אֲשֶׁר דָּתָהּ בְּחֵמָה מְכֹר.
 תִּזְרְתָהּ תִּצְעַק בְּפִיו תְּמִיד
 אוֹתִי פָּצָה מִיַּד בְּנֵי גֵר.
 יוֹם יַעֲלֶה זְכָרוֹן בְּנֵי חַבֵּל
 לְטוֹב יְהוֹי לְרַע שְׁמוֹ זִכְרִי.

ויען הרביעי :

הוֹי עַל אֲנָשִׁים עוֹזְבִים תּוֹרַת
 הָאֵל וְתָם עוֹבְדִים לְאֵל גֵּר.
 כִּי כָל גְּדוּלֵיהֶם מְטֹמְפִים
 בְּמִקּוֹם גְּבָהָה בְּנִעְלִים זְכָר.
 בְּאֲשֶׁר בְּיוֹן וְיִשְׁרֵי חֶרֶב
 אוֹיְבִים בְּדָמָם יוֹם וַלִּיל תִּשְׁבֶּה.

ויען החמישי :

עוֹרָה כְּנֹ עֵמְרָם רְאֵה דָתָהּ
 כִּי חֲלָלוּהוּ סוֹבְאֵי שְׂכָר.

וְלוֹ נִפְלָה כְּבָדְתוּ בָּיָם מוֹף
 אוֹי שְׂקַע וְשָׁב אֶרֶץ חֲרָרִים.
 וְלוֹ הָיָה כְּבָנָיו קַל בְּרֵאשׁוֹ
 יְהוֹי מְשִׁיג בְּרוּצוֹ תַעֲפָרִים.

לאיש מבני עדינה עשה שיר מלא זמה וממאה :

לוֹ שָׁר כְּנֹ עֵמְרָם פְּנֵי דוֹדֵי
 מִתְאַדְמִים הַעֵת שְׁתוֹת שְׂכָר.
 נִיפִי קִנְצוֹתָיו וְהוֹד יִפְיוֹ
 לֹא חָק בְּתוֹרָתוֹ וְאֵת זְכָר.

ובשמעי שירו קבצתי עשרה אנשים בעלי שכל ותבונה,

והחרמנוהו בשירים על קו חרוזיו :

שְׂדֵי שְׁלוֹף חֶרֶב נִקְמָה עַל
 מְטָא אֲשֶׁר תִּזְרְתָהּ עֵכָר.
 הַפָּה אֲשֶׁר נִפְתַּח לְחֶרֶף אֵל
 תִּישׁ בְּחֶרְבּוֹת יְהוֹי נִשְׁכָּר.
 מוֹכֵר קִדְשֵׁת אֵל בְּעַד מְטָאָה
 מִהֵר לִיַּד הוֹרֵג יְהוֹי נִמְכָּר.

ויען השני :

אָנָּה אֲדוֹן עוֹלָם שְׂפִיךָ זַעֲמָה
 עַל אִישׁ בְּגוֹן זָפָה וְחִטָּא שְׂכָר.

וְתַעֲלֵלוּ תְּמִיד בְּתַעֲלוּלִים
 וַיִּתְּנוּ נֶדָן לְכָר וְזָכַר.
 צוּר יַעֲקֹב שְׂרָשָׁם וּבִבְשׂוֹרֹת
 מוֹתָם דָּבָר אֲרִיץ יִשְׁלַח כָּר.

ויען הששי :

הָאִישׁ אֲשֶׁר תּוֹרַת בְּנֵי עַמְרָם
 חָלַל בְּנִבְלֹת פִּי אֲשֶׁר זָכַר.
 פִּנְעַר לְכָל עוֹבֵר וְשָׁב עֲצוּמוֹ
 נִרְפַּע עָלָי אֲרַבַּע לְכָל זָכַר.
 חוֹרֵג וּבִקַּע אֶת בְּשָׂרוֹ כִּי
 אֲדַמָּה תִּבְקַע בְּתַרוּשׁ אֶפְרַיִם.

ויען השביעי :

הָאִישׁ אֲשֶׁר בַּת וַיִּצְרוּ חָלַל
 וַיִּשְׁכַּחַה יוֹם דִּין וְלֹא זָכַר.
 נִעְנְגָה עֲוֹנוֹת לְמוֹל צוּר
 נִפְעָרָה פִּיהוּ וְלֹא סָכַר.
 תִּתְשַׁיֵּן אֱלֹהִים מִשְׁחֹזר פְּנֵי
 עַד כִּי לְרוֹאֵיו לֹא יְהִי נִפְרִי.

ויען השמוני :

הָאִישׁ אֲשֶׁר תַּעֲזוּ לְאֵל פְּנֵיו
 עַד כִּי בְּנֵי עַמְרָם לְרַע זָכַר.
 תִּשָּׁבַע עֲבוֹר תּוֹרַת אֱלֹהֵינוּ
 בַּשְּׂוִיא וּנְפִשׁוֹ בְּאֵמַת עֵבֶר.
 יַעֲקֹב אֱלֹהִים כָּל בְּנֵי בֵיתוֹ
 עַד עַם נִקְרָה יִאֲבִיד זָכַר.

ויען התשיעי :

הַבַּט בְּנֵי עַמְרָם אֲשֶׁר תַּלַּל
 דְּתִקַּח אֲבִי מִטְּמֵאָה יָבֵן גִּבֹּר.
 יִתְגַּל בְּמִתְבוֹאֵיו וְאוֹלָם תּוֹךְ
 קִקְרִי יְהִי נִסְתָּר וּמִתְגַּבֵּר.
 פִּתְרֵי אֱלֹהִים יִאֲבִידוּ וְחַי
 רוֹן אֵל יְהִי אֵל פִּתְעוּלוֹ שְׂפָרִי.

ויען העשירי :

הוּי עַל קְהֵלָה יִשְׂרָאֵל קַהֲלָתָם
 הוּי דְּגִבְרָה אֵל וְהַתְּפָקֵר.
 תַּעֲזֶה בְּיוֹן זְמַת לֹא יוֹן
 כִּי בְּצַבָּאוֹת חֲטָא וְלֹא שָׁכַר.
 אִישׁ מִשְׁמֵי כְרוֹם בְּאֵף תִּשְׂרָף
 גּוֹם כְּמוֹ חֶלֶב וְכִינֹר כָּרִי.

[ועשיתי בענין התשובה, מן המשובה :

אזיל ענן דמעה עלי פשעי עדי
נגד דמעי נשבתו מי נמי .

מה לך לבבי תחשק תבל אשר
בה כל חכם רב ונחה וגם ?

רוץ לעבדת אל ושוב אל אל הכי
נרבה מאד ... לסלוח .

שובה תלא תשלף לך תרב וגר-
ון תפרידה תחשוף לגדומו (6) :

קנה בקל את אל אלהיך הכי
קנו אדני יחריפו בת .

ועשיתי להוכיח הסכלים, ולהזהיר הנואלים :

ישן למייה עינה עצמתי

או כי בחיק הפאנה נרדמתי ?

גוים אשר לא ידעו בורא דר-

שוהו - ואת שונא ולא נכלמתי ?

תאיר מאור צדקו ואתה פראות

אור האמת מסנה בעינה שמתי !

(6) שוכה - תשובה שע"ל ונדרף בזה עם "הפרידה" (מהעונות),
בעזר את לך כרשע תמלא כח וגבורה .

פמה קראוך בלי פה (6) קורות
ימים, ואף נרדמ ועוד לא קמתי .

רצו חבריך חצות ליל, והש-
כימו לשחר אל, ולא השבמתי .

תישן בחיק תבל וטובות פתלום
מה פתלום הזה אשר תלקתי !

בענין הספוק

אם בעבדת אל תבל יקוף
תהיה פאר על ראש בגי עסקי .

שים חלקה פת עם גלי מיס יבר
בה לחקיה יוצרה וגם מימיה .

תקם בלב מנבחה אה חלפה
תקרב וגסה בקבי דמיה .

יזכור ומי תבל פמוץ עבר וגם
בצר ובצאלם דמות צלקה .

נערוף לרעב פת חסדיה ואי
תקרא ענינו עם למפעמיה .

יבנה לך בית אשר תמצא בוים
מביתה תפע לעולמך .

(6) אזוי "ל תליפות

וְעַל כָּל זֶה שְׁעַפִּי בּוֹרְעִים לָךְ
 וְהֵם מִשְׁתַּמְתִּימִים אֲצִלְךָ וּמִדִּים .
 זְכוֹר צִדְקָתְךָ אֲדוֹנָי הָאֲדוֹנִים
 וְאַל תִּזְכּוֹר עֵוֹן עֶבֶד עֲבָדִים .
 יְדַבְּרֵי תַחֲנוּנִים תִּפְרַם עִם
 תִּפְסְדִיךָ וְהָיוּ לְאַתְּדִים .
 בְּמִי דַמְעֵי עֲצֵי תִקְנָה אֲהַנֶּה
 עֲבִי עֵץ סִסְדֶּךָ יִמֵּן מִקְּדִים .

[ועשיתי על בת הגפנים, מגרשת היגונים:

אָמַת בַּת הַגִּפְנִים הִיא צָרִי צִיר
 וְכָל לִשׁוֹן תִּהְלָתָה תִּסְפָּר .
 בְּדָבָרָה יִמְצָאָה דְּמֵי מְנוּחָה
 וְהִדָּם הוּא וּבִכְפָּשׁ יִכְפָּר .

ואלה עשיתי להשר ר' שמואל בן הראש ר' נסים בספרד,
 אשר חברתיו על שמו ועל שם בנו, יהי אלהיו

עמו:

לְכַפְּרוּ בַחֲנוּן כָּל כְּנֵי יָשָׁם וַיְדַלֶּה
 וּבְחַר לִי הַשֵּׁר שְׁמוּאֵל לְסִגְלָה .
 וְשָׁם אֲתוּ וּבְנֵי לִגְסָם לְתַהַלְלָה
 וּבְגִדוֹל תַּחַל וּבְקַטָּן כִּלְהָה .

אִם תַּעֲשֶׂה כֵן אֲזַיְדָךְ תַּחֲלוֹשׁ
 יִכְרַב גְּאוּזְךָ תִּפְרַם קַמִּיךָ .

תודה על חסדי הבורא, ומי כמוהו מורה:

אֲדוֹן עוֹלָם גְּמִלְמֵי חֲסִדִים
 וְעַל סִסְדֶּךָ גְּמִלְמִיךָ כִּנְדִים .
 וְרַעֲיוֹנֵי לְבַחְמִיךָ בְּכָל עַת
 מְלַמְּדִים וְדַחַךְ לֹא לְמִדִּים .
 וְלֹא רַחֲמוּ חֲסִדִיךָ בְּעוֹדֵי
 בְּעַת שְׁבִיבִי וְעַת אֲרַחֵק נְדוּדִים .
 כִּיּוֹם בּוֹ אֲרַבּוּ צְרוֹת לְנַפְשִׁי
 וְחַפְּיִתִים כְּחַבָּה אִישׁ גְּדוּדִים .
 גְּאֻלְמֵי וְהַרְתַּמְתָּ מְגוּבֵי
 וְשִׁמְתָהּ שְׁעַפִּי תַמְרָדִים .
 וּבְהִיּוֹתִי בַתוֹךְ צִיָּה וּמִדְּבָר
 וְהָאֲרָץ כְּמוֹ גַחְלֵי יְקוּדִים .
 וְדַבַּק בָּהּ לִשׁוֹן כָּל אִישׁ לַחֲכוֹ
 וְאִין מְנוּס וְאִין מְעַמֵּד לְעוֹמְדִים .
 וְעַת רָגוּוּ קִרְבֵי בֵי וְהַמּוֹ
 וַיִּמְעֵי בְּכַאֵב עוֹלָיִם וַיּוֹרְדִים .
 שְׁעוּרְמֵי וְהָיוּ לָךְ שְׁבִיבִי
 כְּמוֹסָפִים וְרַחֲמִיךָ תַמִּיּוּדִים .

עלו למרום השָׁמַיִם אֶת
מִשְׁחָה עֲלֵה אֶל הַאֱלֹהִים.

בענין הצדקות :

זרע בן איש לה זרע צדקה
יבטח תמנצא מאה שערים .
ואם יסגור זמן שערי רצונך
בני האל לה פתה שערים .

בענין העולם :

אשר יבטח במהפכות זמנו
יהי נקשר ויתחלחל בצירו .
הכי סנו אנש פקם נקם סו
זמן בוצר והפנות בצירו .

[ובענין המות, ושכון ארץ צלמות :

בן איש המתענה במענין תומן
יבשרה דשן קאר גם שמון .
הזנה כמו שמון וישבר (?) כמו
תוך ספלי, ובעמד השמון .

ועשיתי על בנו, יוצרו יצרתו וישמרהו ויחיהו :

צבי חן כליל יפי פלאות בתארו
לקיוו כמו שלג וזיקות יאורו .
במנצחו מאור שחר וליל יקבצו
ועל להיו להב וברד יחפרו .
ולשניו שני מורים בדרח פחוט ענק
נקם שללי אורות רפאים ועוררו .
שמו יקראו מזהיר ולהיו כמו שמו
הכי ילכו עורים לאורו וינהרו .
יהי ראש לבית אבות בולדיו ויתנה
עני וחויו עוריו אשר בו ישברו .

ועשיתי בענין האהבה, החשק והחבה :

יקצץ אל סעיפים (6) מעלימים
פני עפרה וקבע הרדידים .
הלא די לי בציר חשק ופרוד
עני כי יקגרו כי סקגרים .

על הרמב"ם ז"ל :

יום עלו כל חכמי תבל
אם מעלות רמים ונבחים .

(6) אולי ז"ל : צעיפים .

תהי גפשו ככסא אל צדורה
 ויחליץ סף ישעיה העצמות.
 והאל משנתו היש ועירו
 ללקח ימים ויחיה אחרי מות.
 וכותו יעמוד עליו למליץ
 להשקוט את שאון ים המהומות.
 ויפיק אל יהודה בר שלמה
 קדו עז ובימינו געומות.

לאיש מן האצילים, שוכן בין הנבלים:

השר אשר בין פדכי רום יתנה
 אך שואלו טרם קראו יענה.
 שח לב ואם גלנה לעם משתדלים
 קדיב ואם בין קופצי יד יתנה.
 אמתיה לשכנו קם ולא אמתיה הכי
 בן השפינה שקנה על הפנה.

עוד לשבח מעלת נכבד אחד ושמו יצחק:

לבקי ליצחק בחיר אל מברתי
 בקספ ידירות ובקטור אהבים.
 דביר הקור הוא ולבו ארון ית
 ונדיו בתתם שני הכרובים.
 ולוחות לבבו פלוחות ברית הם
 ואף הם באצבע אלהים בתוברים.

ועשיתי לאיש מן החשובים, היקרים והנדיבים, ושמו

ירוחם, מן השמים לוחם:

איה לב חסר לב ירחם
 איה מיגונו ירוחם.
 בטה בתקנה מאורה
 קדם (?) ופעלו בקדם.
 אך יש בתבל נהיב לב (6)
 השפיל נדיבים והשחם.
 פאנת נדיבים בתתם
 מכלל מבקשים בלקחם.
 אולם לכל שואליו הוא
 מודה ועונב ירחם.

ועשיתי אלה בבית אדוננו עזרא, והנה חקוקים על

קירות הבירה:

אני השם לעזרא רב שלומות
 צרי צבאות מרומות ונדומות.
 ליו אוזו פאר על המרומים
 ולמקומו פאר על המקומות.
 מקומו הוא מקום מנהג אלהים
 ואליו נפתחו שערי מרומות.

(6) חולי יל: נדיב לב,

וְהוּא רָם גְּעוּן כָּל נִשְׁפָּל גְּעוּיו
וְנִחַד וְרַבִּים הִלְבָּה בְּרַבִּים .

בענין הספוק :

הֲלֹא בִי לִי בְּמִרְפֵי מוֹמְנִי
וְאַל אָמִיר בְּקִלּוֹן אֶת גְּאוּנִי .
לְבַלְתִּי יֹאמְרוּ עָלַי בְּנֵי אִישׁ
רֵאיוּ תִסָּד פְּלוּנִי עַל פְּלוּנִי .
בָּעֵת לֹא אֶתְּנֶה נֶצֶדְךָ לְהוֹנֵנִי
חֲשַׁבְתִּימוּ כִּאֲשֶׁר הוּא יַחְשַׁבְנִי
אֶחְבְּתִימוּ אִם יִבְקֹשׁ אֶחְבְּתִי
וְאִפֶּר הַפְּרִית אִם יַעֲקֹבֵנִי .

על ענין החברה :

יְמוּ חֲבֵרָה בְּצוּף מוֹתְקוֹ לְחַבִּי
וְלִילּוֹת חֲגֻדוֹד רְעִים וְקָרִים .
שְׂמֻחֹת בְּרַחוּ מִנִּי וְרָמוּ
גְּשֻׁמוֹת קָאֶסוּ לְשִׁבּוֹן סָרְרִים .
יִגְוַנְתִּי כְּלִיל פְּרוֹד אֲרָבִים
וְשִׁמְהוֹתִי כְּלִיל חֲבֵרָה קְצָרִים .

עוד על הענין :

עֲפָר בְּפִיהוּ שְׁנֵי טוּרֵי עֲנָק לְשָׁם
יִצְחָק לְבָבִי כְמוֹ קִשְׁתַּת בְּיוֹם גְּשָׁם .
גּוֹפּוֹ כִּשְׁלֹג וְלוֹ מִן הַכְּפֹזר גְּשָׁם
כּוֹ יִקְטְלֵנִי וְלֹא יָבֵעַ וְהוּא אֲשָׁם .

עוד על הענין :

עָרִי מוֹתִי תַעֲגֹנִי צָבִי חֵן
נִנְפְשִׁי לָךְ כְּמוֹ אִמָּה מְכֻנְיָה :
וּמִי יִתֵּן וְאִמְצֵא סוּף לְמַצְפָּד
וּמַגִּפַּת גְּדִינְךָ גְּעֻצְךָ .
וְאִשׁ חֲשַׁמְךָ יְדִיד תִּשְׁלַח בְּקַרְבִּי
וְהַבְּרִיעַת לְבָבִי חוֹף מְדוּנָה .
וְרֵאוּנִי לָךְ לְשִׁלְמִם אֶת לְבָבִי
כִּןּוֹ מֵדִין לְמַבְעִיר הַבְּעֵרָה .

לאחר מן הנדיבים, והוא ראש לנבלים :

וְשִׁבְחַתִּי לְאִישׁ נָבֵל בְּאִשׁוֹר
כִּישׁוֹר כְּזָב אֲשֶׁר אֵין בּוֹ נְבוּנָה :
וְנָדַר לִי נְדָרִים הֵם בְּשִׁירִים
מִלְּאִים שְׁוֹא וְאֵין בָּהֶם אֲמוּנָה .
וְעוֹד לֹא רָאִתָּה עֵינִי לְשׁוֹן שְׁוֹא
כְּמוֹתוֹ מִסְפָּד עַד עֲדִינָה .

אָנַת הָעוֹן שְׂאֵלוֹהוּ וְאָמְרוּ
 הַתְּקַפּוּץ יָד מְלֻמֶּדֶת נְתִיגָה .
 הַשִּׁיבָנוּ אֲנִי הַיּוֹם קָצֵר יָד
 וְנִפְשִׁי הוּא בְּהֶסֶר כָּל בְּחֻנָּה .
 וְלִי צַדִּיק לְהוֹצִיאָה כָּכָל יוֹם
 אֲשֶׁר בְּשִׁטְר וְחֹב עָלַי נְתוּגָה .
 וְלִי נֶצֶר וְשִׁרְתָּנִי כְּתַפְצִי
 וְעַרְשֵׁנוּ כָּכָל עַת בְּעֻנָּה .
 וְעָלַי חֹב לְהִשְׁלִים לוֹ צָרְבִי
 וְלִתֵּת לוֹ שְׂאֵר כְּסוֹת וְעוֹנָה .

אחר הדברים האלה יצאנו ממצרים, לראות בטוב
 ירושלים; ונעבור דרך המדבר, איך ציה וצרה, ובחרבוגי קיץ
 עצמי חרה, וקראתי שם המקום שהוא תבערה, כי שם בני
 ימים מקריבים את זרה. ותהי נפשי ברשפיהם שרופה, ותנים
 ובנות יענה ככו את השרפה, ונלך במדבר הגדול והגורא.
 הוא מקום דאבון נפש ולכיון עינים, ונחש ושרף ועקרב
 וצמאון אשר אין מים. אבל שמנונו בועת אפינו, ודמעת
 עפעפינו; מקום נהרים, גדולים רחבי ידים. ויהי כבואנו עד
 עזה, אחר יגיעה קשה ועזה. ערכנו תהלה לאל בתף ומחול,
 על כי עברנו מעבר החול, ויצאנו מן הקדש אל החול. ולא
 שקטנו לרוץ כנחל שוטף, או ברק חוטף. ויסתירנו בכף
 האפלה, ויורנו הנתיבות באישון לילה. עד נפתחו לנו שערי
 שמים, היא עיר ה' ירושלים. ונקוד ונשתחוה לאל עליון
 אשר פקדנו בכפודת רחמים, ונחנה שם הדיש ימים, ובכל

אלה הימים, הבלים נפלו לי בנעימים. ימים כאלו פניהם
 מופנינים נחצבו, ומציצי חיים נקצבו, ומכוכבי שחק גונבו. והיינו
 בכל יום נותלכים על קבריה וציוניה, ולבכות ציון המתאבלת
 על בניה, עד כרו יבלי הרמעות שוחות בפניה, ולקונן על
 הרימות ארמנותיה, ושארית בניניה, ולסבב על קברי הצדיקים
 אשר סביבותיה, ולספור על האם ועל בנותיה. ובקצת הימים
 משכנו יד התשוקה בעבותים, לעלות על הר הזיתים. ולערוך
 תפלות, לעושה נפלאות, ולהשתחות למלך ה' צבאות. והיינו
 בעין דוקטת, ונפש נכנעת. משקופים על מקום העזרה, אשר
 נחלף לעינינו. והיינו מסתירים פנינו מהביט לנוה הכבוד הגדול
 אשר היה שם אהלה בתהלה, אשר מקדם שכנה בו שכינה,
 ועתה שכנה עליו עננה. ולא נשאר מן הבנינים כי אם אותות
 מנאכרים לכב וזכריהם, ויראיבו בבכי עיני רואיהם. ובמלות
 הימים האלה שמנו מנמתנו מדברה דמשק, וקראנו שם הוֹמֵן
 עשק. כי התעשקו עמו. וכשהגענו עדיה, ראינו עיר יפה-פיה,
 בנויה לתלפיה. דרכיה דרכי נעים, וכלה יפה וסרה מעם.
 דשנה כגפן פוריה, בשפתו שויניה, ועיני מעוניה, שוחקת
 ובוכיה. וכל נאותיה ערוגי הרסים, וכל יעריה גנות ופרדסים,
 נמים לים מכסים. וכל דרכיה נחלים נמיו, וכלתי הרריה אש
 ושלג ישליו, ומצוף שפתיה צמאים יחיו. ובכל מסלות, תעלות.
 ועל הדרכים, למים מהלכים. ועל הנתיבות, מראות השואבות.
 וריחה כריח לבנון, וסביב לה שניר וחרמון, ובקיץ ובחרף
 תשלג בצלמון. ובתוך העיר מבני הגולה, קהלה גדולה. ובתוכה
 הרופא הגדול רבי משה ב"ר צדקה כרום הורו הוא לכרו בין
 בני עירו כבדני, ובדבריו פיו עודדני, וזכר טוב ובדני. אין בם
 אנשו יעטה סות המהללים כמדו, ויראו קרוב לגרבה ונגש

משה לבדו. וכמעט אברה נפשי בעניה, ולא מצאתי צרי לציוניה.
 לולי אשר מצאתי שם איש מכני עדינה הוא עורא עלה מכבל,
 מצאתיו כים הנרוד לרב חובל. והשכוחני במתק חברתו החמודה,
 לענת הפרידה. ועת קצה נפשנו בחיים ונחנו, כי כאשר נחנו
 לא נחנו מן השר אשר חנו נאנחנו. ונוסעים אנהנו לנוה
 החמודות, ומקום המדות הנכבדות. היא ארם צובה אשר שם
 גלגל הגרולה, ונקודת העגולה. הוא השר הגדול מופת הזמנים,
 וראיה לאחרונים. על הראשונים, מנהל בעדר, וראש הסדר.
 יוסף הוא השליט על הארץ, הוא המשביר לכל עם הארץ.

ואשא משלו :

שאן שלום לגביר פגורי בין אופף
 תהלתו מפז יקרה ונסף.
 לפסוד מקצת תמודותיו פוסף
 ויבקש לו מליץ היות סודו חשף.

ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף, הוא שמש התהלות
 עלתה למזרח ממערב, ויהי שם לגו גדול עצום ורב. בנה
 אוצרות החמודות, וימלא אותם ביד התעודות. ויצבר יוסף בר,
 ובא לערוך שלחן במדבר, לדעת לעות את יעף דבר. הרוה צמאים,
 וירפא נכאים. והשיב לב אבות על בנים, ומתה ה' דמעה מעל
 כל פנים. הדש זמן אחרי בלותו ורחץ כמים טהורים, ופשט
 את בגדיו ולבש בגדים אחרים, וביום טהרתו לקח לו שתי
 תרים. תור התורה ותור המשרה אשר בו נבחרים, ובשניהם
 נאנו לחיו בתורים, צוארו בהרווי השירים.

ואשא משלו :

השר בתוף פיהו לשון יקב וא'
 תרת תהלתו מאד תתרת.
 פזו חמודות בין ונגב לב קתי
 שקל ולא נמצא בתוף פתרת.
 וקצת פלילים חפשו תוף אהל
 מצאו לשון יקב ותתרת.

אשרי האיש ילדהו, וצורר המור אשר צפנהו. גבר על
 בני דורו, וכבן כהורו, וכשרש אמירו. ואין למו אמשיל אהר
 מהם ואשה. כי ממדות בני הדור יוסף איננו ושמעון איננו.
 הראיחם אשר בחר בו ה', זה סיני מפני ה'. אבן יקרה לא
 ידע אנוש ערכה, אלהים הכין דרכה.

ואשא משלו :

היה בארץ מערב ארם בתוף
 קבוצ ואין איש סוד יקרו חשף.
 צד פי ידי מיקר לרשעו פתרו
 וימשכו ויעלו את יוסף.

הוא כולל המדות החמודות, ובסוד התעודות, לו
 עשר ידות. ובסוד הפואות, יגלה נפלאות. ובחכמת המדות,
 בנה לו בית מדות. ובשאלות המנין, משיב כענין. ובגתיבות
 הגלגל, יפלם כל מעגל. וכל רוי התורה, יוציאם לאורה.

שִׁירִים נוֹסְפִים

מכ"י שונים של התזכמוני שער חמשים.

(לפי שד"ל, אגרות, חלק ט', ונייבואר מלה"ש,
עם תקונים לפי המשקל והענין).

ועשיתי לאיש קרמתיו בתהלתי ולא הכיר ערב

[=נעימות?] גדולתי.

לְבָבִי קָח לִךְ מוֹסֵר וְשׁוֹר בִּי

תְּהַלְתֶּה וְגָלִים בּוֹסְסוּתָהּ.

תְּשׁוּף שִׁירְתֶּה לִפְנֵי תְּבָטִים
וְלֹא לִפְנֵי סְבָלִים, וְתִקְסוּתָהּ;

וְאִם תִּשְׁלִיךְ לִךְ אֲבָן וְקָרָה

לְבָבִי תְּבָלִים, וְתִקְסוּתָהּ.

ועשיתי לאנשי הדור לזכור עניניהם ורוע מעשיהם.

קָה בִּי בְּנֵי הַדֹּר אֲרִיזוֹת מוֹרְפִים

בִּי לְעִשׂוֹת גִּזְק וְדִיקָה מוֹשְׁטִים;

לְבֹן שְׁמוֹר אֵת נִפְשֶׁךָ מִמֶּם, הִכִּי

כָּל הַיָּקִים לְסָטִים, וְתִבְלֵ שׁוֹמְטִים.

וסוד הרקדוק, על לבו חקוק. ויפתח בגמרא, כל דלת סגורה,
ובסוד המשנה, מפיו דעת ותבונה. וחכמתו כבודה בת מלך,
ובבואה לפני המלך. תשואות חן חן לה, ויבהל את תמרוקיה
ואת מנותיה לתת לה, וארוחתו ארוחת תמיד נתנה לה.
ומגורת שכלו באהל מועד העמיו, להעלות נר תמיד.

ועשיתי על איש נבל וכילי, ואין בפיהו רק לא ואולי,
וימות בצמא והוא יושב על אוכל אולי.

שאלוני על הנדבךה ושלמה י'
עניתים: היא והוא קאש עם נוזלי עב ו
לשון פזם דבק לתמו בצמא
ושפתי שלחמו עמופים ברעב.
לקחה מי נגליו מפתח פן יצמא
לבו יירא לברוך נקדיו פן ירעב.

ועשיתי על ענין הרמעות, אשר מן הלב נובעות.

כל הדמעות וזלו גם יחדלו
עתים, לבד דמעות עשוקי אהב;

כי אר בכי את מקבדם [אובספורד: מכבודם] ועלה
יהיה למים בערות הצעב (שד"ל 1816).

ועוד עשיתי על הענין, ולשאוב במעין:

אלו כפי אידיו דמעי וזלו נ"א: לו ענגי שחק געני וזלו
לא דרקה רגל אגוש יבשת
אמנם דעו כי לא למי טבול לבד נ"א: למי נח לברן
כי גם לדמעי נראתה תקשאת *
(גיטוראר 43, שד"ל 1816).

(1) "נדבכה" כמובן רוח נדיבה, ושלמה לפי הנראה הוא שם האיש.
(2) עי' קובץ שירי הראב"ע לר"ד כהנא הולאת אחיאסף עמוד

ועשיתי בחרוף הנוכלים וגדוף הנבלים.

הם בפתמות קבלי ונגב אקל
להם ונבות בק גערקם נקשרו.
אות על קפזין ידם געת תחפזין ראות,
שור מאתחריהם ידיהם אפרו.
אם תאסוף מנין לה מהם, תפ'
לתה אסורה פי עשירה יחקרו (שד"ל 1838).

ועשיתי לאיש מן הנדיבים, וגוע החשובים.

אמר אלהים לנדבךה שחרי
השך, למצן פה מאד רב גילו;
עזבי גני מבל ולו בלבד לכי,
כי הוא ארוניך והשפתיו לו (שם 1840).

ועשיתי על ענין הנדוד, המבעיר בלבי כידוד.

ידידי ידודין ונריעו י' רעי
ולנדודים אקמא יקור אש בצלעי;

7—8 (דכך רד"כ לחסוד בכמה מקומות את חריזי שלקח שירים
מנחכרים אשר קדמוהו וסנה אותם בכונה למען יהיו נראים כילדי
רוחו, אולם משפט לא נכון הוא. רואים אמתו רק שסיה חריזי בקי
בשירי החכמים שהיו לפניו והשתמש לפעמים במילותיהם אם בכונה או
שלא בכונה. לענין הסודים הנ"ל עוד הדבר כספק אם תאמת הם של
הראב"ע או של רי"ח).

(1) אולי צ"ל: ונרסקו או ונניעו.

ימי ותן קרבו תשוקי כמצוקי,
 ודודי כדודי ורעי כדמעינו (ניבואר 47).

ועוד עשיתי בענין החשק, בצבוי הלככות עושק.

צדי חן בו עשקני כגפיו (1)
 והשפית כל רגעי גם ששוקי.
 ואין לי מלחמי הגעמים
 לבר האור אשר אראה בעיני.
 וריבוי עלי חשקו מריבים
 להוסיף איד ונגון על וגוני
 ונשבעתי לכל אשמע בקולם
 אכל בי אסגרה עיני ואוני.
 והיא גפשי – ואף אמאם כגפשי?
 הלא אחטא לצור שובן מעוני
 ומה אקב ולא קבה אלהים,
 ומה אועום, ולא ועם אדני.

ועשיתי בעדינה נוכחי פאריו ושל בית גונצבורג לא נזכר
 שם העירו על איש מוחנבלים ושמו צדקה בן עתורה
 כשמתה אמו ונפמרה.

שאלוני ספור אל אם צדקה –
 עניתיים: לא, עדי יהיה כאמו,

(1) ככ"ו אוכספורד: לני חן החליף גילו כגילו.

אקונו לו געת ויהיה שפנה
 וישים מול מקומה את מקומו.

ואתו תהיה נושאת כקברה
 לאט באשר נשאה הוא כשכמו.

ועשיתי בערי אשור על ענין הקהלות אשר חזיתי
 ובארצות מורח ראיתי.

שמעו בני שקל פלילות,
 גם תלמדו דעות והשיות.

באתי לנוא אמון והנתי
 בינים כמו הדג בתוף ציות;

נאמציאה אישים כמצריים
 אין גם לאנשי הנקר מחיות.

ונאעבור כשם לב פשק
 אל עם אשר פעו כמו שיות,

ונאשפחה אידם כעם צוה
 כי הם כתרב לה שתי פיות,

ונאקאסה כלגה, הקי לעצור
 הזנים ודיהם תוקפות היות (מן ידה' היתה?)

אולם באשור נשכחו כלם
 כי הם כהמות או כמו תיות!

אם ארדה בן כל אשר אלך –
 אמצא בני כבד כהתחיות (1) (מלה"ש 49).

(1) אם כה אוסיף למורח כל עיר רעה מסקודמת לה יסיו יושבי

ועשיתי על מונע טובו מן הבושחים בו.

אם יצבר עֶשֶׂר אִישׁ פִּילִי
וְיִהי עֵץ שְׁתוּל עַל יוֹבֵל,
פְּתָצִי יָמָיו בְּעוֹבְדוֹ
וּבְאַחֲרֵיתוֹ יִהְיֶה נָבֵל.

ועשיתי על מנורות בהם שתי נרות ואורותם
נפרדות ומחוברות.

עוֹדָה יָדִיד וְאֵל תִּישָׁן וְקוֹמָה שְׁמוֹחַ
בְּשֵׁמִי מְאֹדוֹת בְּלִיל זֶה בְּנֶה דְבָקוֹ,
קוֹמָה רָאָה גַר אֲשֶׁר אֹרֹז כְּלַחֲדָךְ (?)
וּבְצִלְעֵי פְתִיזָיו וְבֵן דְלוֹ (?) וְבֵן דְלָקוֹ
פֶּעַם יִגִּידוּן (אולי: יגודוּן) בְּלִי רְעוּן וְיִפְרְדוּ
רְבֵעַ, וּפֶעַם יְרֻעוּן חֵישׁ וְיִאֲבָקוּ
יְדָמוּ לְחֹשֶׁק בְּחֹשֶׁק בְּתוֹד
וּבְעֵת אֲשֶׁר נִפְגְּשׂוּ רְעוּ וְהִתְבָּקְרוּ (שם 60).

בכל כני שאלו התחיה. אלל נייבואר כתוב כחזון האחרון "כל אשר
ילך" וכ"ס טעות היא. השיר ההומוריסטי הזה נעשה בעור אשור
(מסוסול) למען גוס את סכלות תושביה אשר יתאווין אודותיה חריו גס
כשער מ"ו.

ועשיתי על הנשיא ר' מכיר, ויצרו אותו
למוב יוכיר.

יום נִבְרָאתָ אָמַר הָאֵל
הֵן עֲבָדֶי אֶתְחַקֶּה בּוֹ לְעַד (1)
בְּדָבָר פִּיהוּ אָמִיק מְרַפָּא
וּבְמִאֲמָרָיו לְבוֹת אֶסְעֵד
וּפְרִי עֲדָן וְיָרִי חַיִּים
בּוֹ לְרַגְהָ לֵב יִהְיֶה נֹעֵד
כָּל אִישׁ לָקַח תְּלָקוֹ וְלִמֵּי
כִּיר נְתַמִּי אֶת הַגִּיל-עַד (2)

ועשיתי על איש הולך במישרים, ומרבה חסדים
במסתרים.

יְרֻעֵץ בְּיוֹמוֹ עֲשׂוֹת טוֹב וְלִילֹו
לְשַׁחַר פְּגִי אֵל וְעוֹרֵר שְׂחָרִים;
וְיִרְבֶּה חֲסָדָיו כְּסֹחֵר, לְדַעְתּוֹ
אֶתָּה, כִּי בְנֵד אֵל מְגַלֵּת סְפָרִים (3).

- (1) אלל נייבואר: "לעדן" משוכש.
(2) לפי דברים ג' ט"ו, שתן או יתן לו ה' את הטוב
סל חי.
(3) לה"ג: סתרים, ופי' כי ה' יודע את הנעשה בסתר.

ואלה עשיתי בימי נעורתי כשנפמרה הורתי ת"מ
 [= תבורך מנשים או (בג'ע) תהי מנוחתה. פה המוקם
 האחד אשר יזכיר המשורר מות אמו בעודנו נער].

לְבָנִי, אִיךָ זָמַן קָבִיץ גְּדֻרְךָ
 וְהַסִּיר מִעֲבֵדֵי רֵאשֶׁה פְּאֶרְךָ !
 בְּמֹת אִם הִזְקֵר תִּמָּה (2) כְּבֹדְךָ
 אֲשֶׁר הִזְקֵה כְּמוֹ שְׂמֵשׁ בְּדֹרְךָ .
 תֵּאשֶׁר בֵּין תְּמִיכוֹת לַעֲבֵד עַד
 וּמְנָשִׁים בְּעַד אֶהֱרָ תִּכְרָךְ .

ועשיתי על עדת נבלים, ואין בהם אצילים.

בְּגוֹי נָבֵל קְבוּדֵי שָׂב (1) מִשְׁעָה (2)
 וּמְעֻלָּתֵי בְּנֵי־יִהִים וְמוֹסְרָה ,
 אֲשֶׁר יָדָם בְּהוֹלָה לְגְדֻרְךָ
 וְלִבְלִיּוֹת בְּעוֹלָה נִם בְּנוֹסָה ,
 בְּמוֹקֵם מִמָּאֵת תִּבֵּל, וְלוֹלָא
 בְּרִית מִבּוֹל – שְׂטָפִים וְסִ וְכִסָּה .
 וְנִפְשָׁם הִיא קְרוּצָה מִנְּבִלּוֹת
 וּמִבֵּל מוֹם וְנִלְסָה עֲמוּסָה ;
 וְצִיר מִן־תְּ בָּעַת וְבוֹא לְהַרְגָם –
 וְבִקְשׁ מִבְּאוֹשׁ בְּפִשָׁם בְּנוֹסָה ,

(1) חלוי : בְּשֵׁעָה = זמן קצר ושָׂב תמורת י ש ב .

וְיִזְרִיחָה לְשַׁחַת עַל קִצַּת עֵץ (1)
 לְטָמְאָתָה, וְהִיא עָלוּי מְאוּסָה .
 וְלוֹ וְלַמֵּד בְּשַׁחַת (2) וְקִצָּא שָׁם
 הִבִּי בְּפִשָׁם מִטְמָאָה הִיא בְּמִשָּׂא .

ואלה עשיתי לאיש בידו נדבות ופניו חרות לבבות (3).

תְּהִלּוֹתֵי שְׁלֹחֵתִים אֶל יְדֵי שָׂר
 מְרִיקִים מִי גְדֻבוֹת מִהֵיחָם ;
 וְאֶפְתָּר אִם יִשָּׁל [וְיִשׁוּ] וְדָיו, עֲלֵיהֶם
 הִבִּי בַחֲמוֹם וְלֹא יוּבַל קְרֹאָתָם (2) .

ואלה עשיתי במוסר המשכילים, להזהירם מעלות
 למעלות הגדולים.

הַמַּעֲלוֹת שָׁל שׁ, וְאִם בָּם תִּתְחַשֵּׁק
 מִן־הַשָּׁפְלָה נוֹם וְהַעֲלִי וְגָה ,
 כִּי תִקְצוּת הֵם מִקוֹם פֶּסֶד וְהָרָה
 אֶמְצָע מִקוֹם יִשְׁלֹם, וְהִתְיַבֵּן !

(1) מלאך המות לא יוכל נשוא את הכוח הרע של נפשם ולא
 אחרונה בידו כי אם ע"י עץ להודיעה לשאול .
 (2) כמו' שבת (פרק אר"ע) .
 (3) מלה"כ 54 : תרות לבבות .

נְדִיבֵי נִבְרָאוֹ מִכֶּם הָיִיתִי,
 וְעַתָּה צִאתִי דָאוֹר עוֹלָם חֲסֵרִים;
 כְּאֵלֹהִים שָׁמְעוּ שְׁמַעֵי וּבְרָחוּ,
 וְעַל כֵּן עַתָּה דְבִשְׁתִּים לֹא מְצֵאתִים.

ועוד עשיתי על הענין הזה, וזכרתי שלשת גבורי
 השיר אשר היו בספרד א).

אֲבוֹת הַשִּׁיר שְׁלֹמֹה עִם יְהוֹדָה
 וּמֹשֶׁה, וְיִרְמְיָהוּ שְׁמִשָּׁם בְּמַעְרָב,
 הָכִי מְצֵאוֹ בְּדוֹתָם גְּדִיבִים
 וּמְקָרוֹ אֶת פְּנִינֵיהֶם בְּהוֹן רָב;
 וּנְבִרָתִי אֲנִי עַתָּה אֲבָדוֹ כֹּל
 נְדִיבֵי לֵב וּבָא שְׁמִשָּׁם וְעָרְבָה!
 וְהִסְפֵּה מְצֵאוֹ גְּחֵלֵי עֲדָנִים,
 וּמְצֵאתִי אֲנִי הַרְבֵּה וְשָׁרְבָה.

קרדוס לחפור בו לפני נדיבים אחרים או הכניסו למחברותיו אחרים
 הסויו שם העלם הנזכר בו, כמו שמתק מכתובות כמה שירים את
 השמות העלמיים.

א) אלל נייבואר: „ה'ים בספרד" ואין נכון לפי דעתי, כי
 ג' הגבורים הנזכרים הם גבירול, יסודה הלוי ומשה נ' עזרא, ומשוררנו
 מתאזן (כמו במרוצים הקודמים) על רוע מזלו כי היו הנדיבים רק
 בזמנם בדור העבר וכשנולד הוא אפסו.

ועשיתי לאיש נדיב אין ערוך אליו בנעם מפעליו.

שׁוֹאֵל בְּעַד נִדְבַת בְּחִיר אֵל, הַגָּבִיר —
 צוּרֵי סִלְעִים דָּשָׂאוּ מִגּוֹזְלָיו (1)

מוֹשֵׁל אֲשֶׁר מוֹשֵׁל בְּרֹאשׁ שָׁרִים, אָבֵל
 נִכְנַע לְכָל דּוֹלְשָׁיו, עֲדֵי הֵם מוֹשְׁלָיו

כֹּה גּוֹאֵל הַחֹשְׁדִים פִּי וְגַמְלִים
 חֶסֶד! וְלֹא יָדְעוּ חֲכִי הֵם גּוֹמְלָיו.

בְּפִשׁוֹ לְאֵל מִבֵּר וְעִנְיוֹ אֵל יְדִי
 שׁוֹאֵל בְּעִין עֶבֶד אֵל יָד גּוֹאֲלָיו

יִתֵּן וְיִתְגַּבֵּב בְּנִדְבַת עֲנִי
 שֶׁחֶק וְיִתְמַנֵּן תְּחַנֵּת שׁוֹאֲלָיו (2).

ואלה עשיתי על אנשי מורח בעת אותם נסיתי,
 ובצלם חסיתי.

יְגַדַּע אֵל בְּאֵף קָרוֹן וְזַמְנֵי
 אֲשֶׁר פָּוַר חֲפָצֵי עַתָּה אֲסַפְתִּים!

(1) ממשיכות נדבותיו יעטפו גם סלעים דשא!

(2) תחת שיתמננו אליו המבקשים עזרתו הוא מתחנן אליהם
 שיקחו ממנו. — השיר הזה נמצא בכ"י (לפי נייבואר) עוד הפעם בסוף
 שער נ' על הרופא ר' משה בר לזקה (אחר המלים „ירוס הדוד",
 במהדורא שלנו עמוד 445 שורה ג' מלמטה) בשני העור הראבון:
 „שואל בעד משה פאר שירי זמן, זורי סלעים וכו'". אפשר שעשה
 בתחלה את השיר לכבוד הנדיב הזה (ש"י אודותיו במבוא), ועשהו אחר

ועשיתי בדמשק כשנסע ר' משה הרופא לארץ חמת.

שְׁאֵלוּנִי, הֲלֹא תִשְׁמַח בְּחַבְרֵת
 בְּנֵי מוֹסֵר, בְּנֵי שֶׁלֶל וְתַמָּה ?
 עֲנִיתִים: בְּבִיר מִשְׁחָה מְשׁוּשִׁי
 וּבְלִתוֹ סְבִשְׁמָה הִיא נְשִׁמָּה.
 וְהוּא נָפֵשׁ וְאֲנִשִּׁי סִנְיֹן גִּיף –
 וּמָה פּוֹעֵיר בְּגוּף מֵאִין נְשִׁמָּה ?

ועוד עשיתי במבחקן הירירים.

בְּמָה יְדִידִיךָ בְּעַת מְעוֹר
 וּמַעֲסָם בְּחָף שֶׁבְּלָךְ פְּרִי דָחַם,
 אִם לֹא יְהִי לְבָדָם (1) לֶךְ גְּאֵאָוִן,
 מִזֶּב מִיְדִידוֹתָם פְּרִידָתָם (מלה"ש 56).

ואלה, עשיתים במהלל אנשי חיל רבי פעלים.

אִישִׁים אֲשֶׁר אֵל אֹזֵר בְּבוֹדָם הִלְכוּ
 כָּל יוֹשְׁבֵי תְּבֵל וְשׁוֹכְנֵי אֶרֶץ
 כִּי בָם שְׂמֵחוֹת חֲדָשָׁה תְּבֵל וּבָם
 חֶסֶד אֲרָנִי מִדָּאָה הָאֶרֶץ,
 בְּבִין וּבְמוֹסֵר וּמֵדוֹת כָּל יֶקֶד –
 לָהֶם רִבְדָּם נִתְּנָה הָאֶרֶץ

(1) כס"ל.

וְנָאוּ, וְאוֹיְבֵיהֶם עֲפָרָם וְלַחְכוּ
 עַד כִּי לְשִׁינָם תִּתְּלַךְ. בְּאֶרֶץ
 רֵאִים גְּדֻלָּתָם וְשִׁכְלָם יֵאָמְרוּ
 אַף יֵשׁ אֱלֹהִים שׁוֹפְטִים בְּאֶרֶץ.

ועוד על הענין [ארבעה מכתמים על האהבה, אשר מקומם
 אחרי החרוז "ושמחותי כליל הברה קצרים" למעלה עמוד 442,
 לפני החרוזים "עפר בפיהו", ועל כל אחד מדי המכתבים הכתבת
 היא: ועוד על הענין].

I

אִשִּׁי לְבָבוֹת הֲלֹא אִשְׁלַח בְּעַד (בְּנֵד ?) אִשְׁלַח
 בְּשִׁפְתַי עֲבִי חֵן אֲשֶׁר גִּיפוֹ בְּדִלַח צַח (1);
 אוֹמִיל תְּשׁוּבַת שְׁלוֹחֵי לוֹ וְלֹא יִצְלַח,
 הוּא יִחְסָא לוֹ, וְאִתְחַסָּא וְלֹא יִסְבַּח.

II

שְׁרִיג אֲשֶׁר מַעְצִי בֵּן סִנְיֹן נִתְּנָב
 בַּר הָתִינוּ מִמְּקוֹם מִתְּעַב יֶקֶד הָעֵב
 בְּנִצִּיב בְּדִלַח עֲלֵי קוֹמַת בְּפִיר (2) נִצִּב
 בְּדָבֵשׁ שִׁפְתוֹ מְשׁוּשׁ לֵב אֲנֹשׁ גְּנֵעֵב.

(1) אולי צ"ל: כְּמוֹ בְּדִלַח.

III

לו כעמים תהי, עפר, מעט אשאב,
 החליץ עצמי אשר בלו, ולא אדאב!
 אשמחנה נגדה כל יום וְלך אֶתאב,
 אדמה כעבד לך או בן וכבד אב.

IV

גִּשְׁבַע אָבִי עַד וְיִמִּיתֵי לְבַל וְשָׁקוּטוּ (1)
 בַּפִּשִׁי עָלֵי וְאֵת נִקְשָׁה נָקַט.
 אוֹתִירָ רְצוֹנִי וּכְסֵלִי יוֹם לְיוֹם נָקוּט;
 אֶרְאֶה עָלַי רִחִיו הַסֶּן, וְלֹא אֶלְקָט! (2)

ועוד על הענין.

עֲפָרַת אֲהָבִים בְּתוֹךְ בְּנוֹת מְאֻשְׁרוֹת
 בַּפִּשָּׁה אֲהָה בְּעִבּוֹת הַשָּׁקָה מְקַשְׁרֶת.
 חֲשָׁקִי אֶפְגְּתִיו – וְיִמְעָמֵי כְּבִנְיֹת (2)
 לֹא תַעֲזוֹב לְאֹנֶשׁ אֲהָבָה כִּסְמֶרֶת.

(1) כן חזי קורא (מקום): „גשבע זרי עדי אשר אשכ
 נייבואר): זכי סהן (האסוכס) כמו גשבע להמיתני, כי לשוא אחיל
 לאות רלון.

(2) מלה"ש 57, ואחרי החרוזים האלה יבאו („ועוד על הענין")
 המכתמים „עפר כפיהו", „עדי מותי תעניני" (למעלה 443).

ואלה עשיתי על הנשיא ר' יוסף בן שושן ז"ל כשנפטר

[ראה גם עמוד 412].

יכלו זמנים ולא יכלו וגו'גיני:

האם לזכות פצור איום פגיוניו ?

שרי זמן נבדלו על מות נבירים אשר

משחו למלך, ואזלת נר גאוגינו.

בושש בחיר אל, ולזמן יאמרו קום עשה

לנו אלהים אשר ילכו לפגיו (מלה"ש 58).

ועשיתי לאיש יודע נגן בכנור.

שאו נא את שלומי אל ישעיה

אשר רָקַח תְּעִידָה לוֹ לְבַעֲיָה,

מעורר מיתרי כנור לשוהר

במו לוי במשמרת ליהוה.

וביזק פחק אמו מצחק

נורים קול ברנה לא בבניה;

ולו על מת [כצ"ל] נגן עֲרְהוּ

ושליו צלחה רוח ותיה!

[בסוף כל הספר, אחרי המלים: „להעלות נר תמיד"

עמוד 448, נמצאו לפי נייבואר בכ"י חרוזים-סיום האלה,

אבל נקל לראות שאינם מהמחבר]

שלמו מומות בין אשר חבר

הרב יהודה הוא בחכמתו

יקרו פניניהם ורקמתם
 מכל זהב אופיר וזמרתו
 יחיו נפשים אחרי חותם [צ"ל מוחם]
 העת שמוע טוב מליצתו
 אל כל נדיב לבב וגם שוע
 שלח נגיד שיריו תמורתו
 באמת כיוצא (?) כגביר הרב
 רבי ישועה שם מגמתו
 לעשות רצון קונו ולשתעשע [ולשעשע]
 תמיד בהקי אל ותורתו
 אל יעוררו גם ישלם לו
 טוב מעשיו ושכר פעולתו
 יזכה עלות אל הר קדוש עליון
 להיות פקידים תוך חצר ביתו
 גם בחמור לבו [=בבנו] מאד ישמח
 תחת אבותיו שר ישו אותו ¹.
 ושלוש על ישראל, ובא לציון גואל.

ת.ם.

¹ לפי תהלים מ"ט י"ז.

שנויי נוסחאות ותקונים